

3	Sevgili Okuyucularımız	BANKA Dergisi
4	Muhasebede Mekanizasyon	Doç. Dr. Nasuhi BURSAL
8	Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesaplarıyla İşletme Gahlilleri	Hikmet KEYMAN
22	Otofinansman, Otofinansmanla ilgili Müesseseler ve Bunları Sınırlayıcı Tatbikat	Beysan KEYDER
31	Teşebbüslerin Analizinde Pratik Bir Usul	Mazhar HİÇŞAŞMAZ
42	Piyasa Hareketleri	Yıldırım KILKIŞ
46	Yazarların Biyografileri	BANKA Dergisi
47	Okuyucu Soruları	BANKA Dergisi

BANKA

AYLIK MESLEK ve FİKİR DERGİSİ P.K. 769 Karaköy - İstanbul

Sahibi	:	Banka Yayınları ve Kültür Ltd. Şti. adına: Dr. Nezh H. NEYZİ
Yazı İşleri Müdürü	:	Alp GÜRUS
Basıldığı Yer	:	YENİLİK BASIMEVİ Cemâl Nadir Sokak, Büyük Milâs Han, No. 46 . Sirkeci
İdare Yeri	:	İmam Sok. No: 1 Kat: 5 - Beyoğlu
Yönetim Komitesi	:	Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU Necdet DURAKBAŞA Dr. Mustafa A. AYSAN Alp GÜRUS Dr. Nezh H. NEYZİ
Fiyatı	:	2,5 TL.
Abone	:	Yıllık 30 TL. Altı Aylık 15 TL.
İlân Tarifesi	:	Arka Dış Kapak 800 TL. Arka İç Kapak 500 TL. Ön İç Kapak 650 TL. İç Sahifeler 400 TL.

Abone ve ilân bedelleri Derginin T.C. Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesindeki 768 numaralı ve T. İş Bankası A.Ş. Parmakkapı Şubesindeki 271 Numaralı hesabına gönderilebilir.

Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın yayınlanmasın iade olunmaz. Yayınlanan yazılar rızamız olmadan iktibas edilemez.

Haberleşmelerin, «BANKA, Aylık Meslek ve Fikir Dergisi P.K.769 Karaköy İstanbul» adresi ile yapılmasını rica ederiz.

Basıldığı Tarih : 28/3/1966

SEVGİLİ OKUYUCULARIMIZ

Bu sayımızda sizlere olumlu bir çabamızı sunuyoruz: Bundan böyle, aylık piyasa haber ve hareketlerini İktisat Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Öğretim Üyelerinden ve aynı zamanda İstanbul Ticaret Odası Etüd ve Araştırma Müdürü olan Yıldırım Kılış'ın kalemıyla Dergimizde duyurmak imkânını bulacağız.

Piyasa haber ve hareketlerinin sütunlarımızda yer almayışı ötedenberi bir eksikliğimiz idi ve okuyucularımızın haklı tenkitlerini üzerine çekiyordu.

Piyasa hareketlerini takip etmek, onları mânalandırmak, değerlendirmek ve güvenilir sonuçlar çıkarmak, bir ihtisas ve uğraşı mes'elesi olmaktan başka, ayrı bir dirayet ister. Okuyucularımızın, Yıldırım Kılış'ın «Piyasa Hareketleri» nde bu gibi yazılarda aranan bütün vasıfları bulabilecekleri ümidindeyiz.

*
**

Doçent Dr. Naşuhi Bursal arkadaşımız bize çok zaman önce vaad ettiği «Muhasebede Mekanizasyon» konusu ile ilgili yazılarından ilkini bu sayımızda veriyor. Muhasebe Mekanizasyon - Otomasyon ve bunun banka işletmelerine uygulanması, banka kayıt düzeni ve her çeşit işlemlerinde bir devrim yaratacak önemdedir. Bu yönden, Dergimiz bu alanda sizlere yetkili bir ağızdan gerekli bilgileri sunmakta fayda görmektedir.

*
**

Yazı kadromuzdan Sayın Hikmet Keyman, Mart/1966 ayı içerisinde, T. C. Ziraat Bankası Genel Müdür Muavinliği görevinden, yaş ve kanunî hizmet süresini doldurduğu için emekliye ayrılmıştır.

Ziraat Bankasına 40 yıla yakın bir süre büyük hizmeti geçen Hikmet Keyman'ın bundan sonra Dergimizde yazılarını daha sık görebilmek ümidindeyiz.

Saygılarımızla,
BANKA Dergisi

MUHASEBEDE MEKANİZASYON

Doç. Dr. Nasuhi BURSAL

Bir işletmenin faaliyetlerini takip ve kontrol edebilmek ancak bunları rakkamlarla ifade edebilmek sayesinde mümkün olur. İşletmelerin üçüncü şahıslarla olan borç ve alacak münasebetlerini gösteren rakkamların toplandığı ve düzenli bir şekilde kaydedildiği yer muhasebe servisidir. Bu serviste toplanan ve çeşitli açılardan sınıflandırılan rakkamlar işletmelerin belirli bir devre zarfındaki faaliyet neticelerini ortaya koyduğu gibi, bu neticeleri önceden tespit edilen bazı ölçülerle karşılaştırmak suretiyle, işletme faaliyetlerinin yakından kontroluna da imkân verir. Diğer taraftan, işletmelerin ilerideki devrelerdeki faaliyetlerinin sıhhatli bir şekilde **plânlanması** da ancak muhasebeden elde edilecek yeterli **bilgiler** sayesinde mümkün olabilir.

Muhasebenin sevk ve idare bakımından arzettiği bu önem, bu sahada **teknik** imkânlardan gittikçe daha geniş ölçüde faydalanılmasına yol açmıştır. Öte yandan, **büro** makinaları sanayiinde son senelerde görülen süratli gelişme de muhasebe servislerindeki mekanizasyonun kapsam ve sür'ati üzerinde etkili olmuştur. Özellikle, bu sahadaki teknik gelişmenin sembolü sayılabilecek elektronik beyinler (computer) muhasebe sistemlerinde köklü değişikliklere yol açmış ve bilgilerin değerlendirilmesi bakımından şimdiye kadar akla gelmeyecek imkânlar yaratmıştır. Bu gelişme son yıllarda memleketimizde de gittikçe önem kazanmakta olduğundan, muhasebe mekanizasyonunun ana problemlerine ve memleketimizdeki gelişmenin özelliklerine bu derginin sütunlarında zaman zaman temas etmek faydalı olacaktır.

Muhasebede mekanizasyon dendiği zaman, akla gelen, muhasebe servislerinde herhangi bir büro makinası kullanılması değildir. Yazı ve hesap makinası gibi harcıâlem sayılabilecek büro makinalarının esas fonksiyonu el emeğinin yerini almaktır. Bu makinalar belirli ve münferit bir yazı veya hesap işleminin el emeğine nazaran çok daha sür'atli, doğru ve düzenli bir şekilde yapılmasını sağlar. Halbuki, mekanizasyonun karakteristik özelliği, o zamana kadar ayrı ayrı safha-

lar halinde ve muhtemelen birden fazla kimse tarafından yürütülmekte olan kayıt ve hesap işlerinin bir tek veya eskisinden daha az safhada ve muhtemelen bir tek veya hiç olmazsa eskisine nazaran daha az kimse tarafından daha sür'atli, emniyetli ve düzenli bir şekilde yapılabilmektedir. Yukarıdaki yazı makinası misâline dönüldüğü taktirde, bizzat yazının makinada yazılması değil, fakat belki bir yazıdan aynı anda birkaç kopya elde edilebilmesi mekanizasyonun ilk adımı sayılabilir. Bu sahada daha esaslı bir mekanizasyon, makinada yazılan yazıların aynı anda delikli bantlar halinde elde edilebilmesidir. Bu bantlarda tespit edilen yazılar veya rakkamlar ayrı bir yerdeki elektronik bir sisteme «input» olarak kullanılabilmesi gibi, önemli ve az değişen bazı bilgiler, gene böyle delikli bantlar halinde muhafaza edilmek suretiyle, bunlardan istenildiği zaman tamamen otomatik bir şekilde yeni nüshalar elde edilebilir. Bu sonuncu imkândan meselâ sigorta poliçesi tecditlerinde kolaylıkla faydalanılabilir.

Yukarıda basit bir yazı makinası olarak alınan misâl, bu makina-ya bir çarpma ve birkaç toplama tertibatı ilâve etmek, yani bunu bir fatura makinası haline getirmek suretiyle, genişletilebilir. Gerçekten, bir fatura makinası, evvelce üç ayrı safhada ve muhtemelen üç ayrı makina vasıtasıyla yapılmakta olan çarpma, toplama, çıkartma ve yazı işlerinin bir tek safhada ve bir tek eleman tarafından yapılmasına imkân veren bir mekanizasyon vasıtasıdır. Diğer taraftan, bu makinaya bir delikli bant tertibatı veya bir kart delgi makinası bağlamak suretiyle, elde edilen bilgilerin sür'at ve emniyetle daha büyük bir hesap merkezine devredilmesi mümkün olabilir. Bu sahada enteresan bir tatbikat, faturaların yazılışı sırasında aynı anda bir yandan da müşteri cari hesap kartlarının işlenmesi ve satılan her cins mal için ayrı bir kart delinmesidir. Aynı anda elde edilen bu kartların sonradan çeşitli bakımlardan tasnif edilmesi suretiyle hem stok kartlarının işlenmesi ve hem de satış istatistikleri düzenlenmesi mümkün olabilir.

Mekanizasyonun karakteristik özelliklerini belirtmek için verilen bu basit misâllerden sonra, mekanizasyonun sağlayacağı başlıca faydalar şu şekilde özetlenebilir:

1. Mekanizasyon sayesinde, el ile çalışmada ancak büyük külfet ve masrafla elde edilebilecek **tamamlayıcı bilgiler** adetâ bir tali madde olarak kendiliğinden elde edilebilir. Meselâ, müşteri cari hesaplarında normal kayıtlar sırasında, hesapların bakiyeleri ile devamlı borç ve alacak toplamları otomatik olarak elde edilebilir. Klâsik muhasebe makinalarında bu iş her ne kadar makinaya bazı rakkamların devralınmasını gerektirirse de, manyetik hesap kartları kullanan elektronik muhasebe makinalarında bu devirler de tamamen otomatik bir şekilde yapılabilmektedir.

2. Mekanizasyon kayıtlarda **azamî emniyet** sağlar. El ile çalışmada sık sık rastlanan hesap hataları önlenemediği gibi, evvelce değişik defterlere farklı zamanlarda yapılan kayıtlar bu kerre aynı makina üzerinde ve aynı anda yapılacağından, nakil hataları da ortadan kalkmış olur. Diğer önemli bir avantaj, özel bir hesap numarası kontrolü sayesinde, sadece rakkamların doğruluğunu değil, fakat aynı zamanda kayıtların doğru hesaplara yapıldığını da otomatik bir şekilde kontrol edilebilmesidir. Nihayet, manyetik yazılar kullanılması suretiyle, meselâ çek gibi orijinal belgelerle hesap kartları arasında doğrudan doğruya ve emniyetli bir bağlantı kurmak mümkün olur.

3. Mekanizasyonun en önemli faydalarından biri de kayıtlarda **sağladığı sür'attir**. Bu sür'at, evvelâ, hesap işlemlerinin el ile çalışmaya nazaran çok daha çabuk yapılabilmesi şeklinde kendini gösterir. Bir rakkamın kaydedilirken aynı anda birkaç sayıcıya girebilmesi sayesinde, bunun çeşitli bakımlardan değerlendirilmesi mümkün olur. Böylece, meselâ, bir cari hesaba bir borç muamelesi kaydelirken hem o hesabın bakiyesi hesaplanır, hem hesabın o zamanki borç toplamında o tutar kadar bir artış olur ve hem de aynı tutar ilgili yevmiye föyü üzerinde günlük borç toplamına ilâve edilir. Bu sayede her gün mizan çıkartmağa hazır durumda bulunulur ve devre sonlarındaki sıkışıklıklar önlenir. Sür'ati arttıran diğer bir husus da, evvelce ayrı safhalarda yapılan kayıtların bir safha halinde birleştirilmesidir. Öte yandan, makinelerin çeşitli otomatik fonksiyonları ve bu meyanda tarih ve sembol gibi bazı bilgileri otomatik olarak basmaları da çalışma sür'atini arttırır. Nihayet, kayıt emniyetinin artması sayesinde, hata aramak için kaybedilen zamanlardan da geniş ölçüde tasarruflar sağlanabilir.

4. Mekanizasyonun önemli neticelerinden biri de muhasebede masraflardan **tasarruf sağlamasıdır**. Bu tasarruf aynı miktarda kaydın daha az elemanla başarılabilmesi şeklinde kendini gösterebileceği gibi, evvelce elde edilmesine imkân görülemeyen çeşitli tamamlayıcı bilgilerin yeni sistem sayesinde, bir kadro artışına lüzum kalmadan, sağlanabilmesi şeklinde de ortaya çıkabilir. Bu yeni bilgilerin işletme kararlarını sür'atlendirmesi ve bunların isabet derecelerini arttırması önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir. Nihayet, bizzat mekanizasyonun işlerin seyrine getireceği düzen işletmenin genel verimliliğini etkileyebilir.

5. Mekanizasyonun diğer bir faydası da kayıtlara getirdiği **düzen ve temizliktir**. Bu düzen işletme içindeki çalışma havasını etkilediği kadar, işletmenin üçüncü şahıslarla olan münasebetlerinde de olumlu etkiler gösterir. Mekanizasyonda sırf başka müesseseleri taklit etmek gibi bir eğilimden kaçınmak gerekirse de, mekanizasyonun işletmenin pres-

tiji üzerindeki etkisini de küçümsememek yerinde olur. Aşağı yukarı aynı iş hacmine sahip iki işletmenin birinin modern mekanizasyon imkânlarından faydalanması temasta olduğu çevrelerin o müesseseye karşı güvenini arttıracak gibi, dışarıya vaktinde temiz ve düzgün bir şekilde gönderilen fatura ve hesap hülâsası gibi belgeler etkili bir reklâm vasıtası yerine de geçebilir. Temiz ve düzgün kayıtların çalışma sür'at ve emniyetini arttırmaması da ayrıca zikre değer.

Mekanizasyonun önemi ve faydaları meydanda olmakla beraber, bir muhasebenin verimliliğini sadece mekanizasyona bağlamak da doğru sayılamaz. Gerçekten, Almanya'da yapılan araştırmalara göre, bir muhasebe servisinde harcanan zamanın ortalama olarak ancak % 22 si fiilen kayıt işlemleri için harcanmaktadır. Bu itibarla, muhasebenin verimliliğinin etkileyen diğer faktörler üzerinde de önemle durmak gerekir. Bunlardan şimdilik sadece en önemlilerini zikretmekle yetinelim: Muhasebenin genel organizasyonu, işlerin akışı, uygulanan hesap plânı ve kayıt sistemleri, fiş şekilleri, mutabakat usulleri, kartotek ve evrak sistemleri, personel kalitesi, servisteki iş münasebetleri, iş yeri şartları.

Müjde!

ELKASOL

YER DÖŞEMELİĞİ

- ✓ daha ucuz
- ✓ daha sağlam
- ✓ daha zarif

İstanbul Reklam

ELKA ELYAFLI PLÂKA SANAYİİ T.A.Ş. • GARANTİ HAN 4 BAHÇEKAPI TEL: 22 37 08

**BANKALARDA MALİYET
VE RANDİMAN HESAPLARI İLE
İŞLETME TAHLİLLERİ**

— IV —

Hikmet KEYMAN
(T.C. Ziraat Bankası
Genel Müdür Muavini)

Maliyet ve randıman hesapları uygulamaları

Önceki yazılarımızda (*) bankalarda maliyet ve randıman hesaplarının genel müdürlük ve şube bünyelerinde yapılmasının gerekliliğini ve uygunluğunu belirtmiştik. Bu itibarla, konumuzun uygulama incelemeleri bölümünde de bu ayırım ve sırayı izleyeceğiz.

Sözü edilen her iki bünye ve sahada maliyet ve randıman hesapları çıkarılır, tetkik ve tahlil olunurken, ortalama duru bilânço ile yine duru gelir ve gider (kâr ve zarar) hesapları düzenlenmesi ve bunlara dayanılması esastır.

1 — Duru ortalama bilânço: Ortalama bilânço bir dönemdeki oniki aylık hesap bakiyelerinin ortalaması üzerinden çıkarılır. Duru bilânço ise, bilânçodaki muhtelif borçlular, alacaklılar vesair aktif ve pasif kalemlerinin yekdiğeri ile mahsubundan kalan fark muvazene için aktif veya pasife eklenmek ve mahsuplaşılacak muhtelif hesapların taraflar rakamları da bilânço toplamı uygunluğunu sağlamak üzere konpansasyon rakamı olarak aktif ve pasife aynen ilâve edilmek suretiyle elde edilir ve bu mikdar maliyet ve randıman hesaplanmasına mevzu yapılmaz.

Bu esasa göre hazırlanan bilânço örneğimizde (Örnek: 1) görüldüğü üzere;

(*) Banka Dergisi, Cilt II, Sayı 11, 12, Cilt III. Sayı: 1.

— Pasif özkaynaklar (İç finansman) ve yabancı kaynaklar (Dış finansman);

— Aktif, Disponisibilite, plâsmanlar ve bağlı değerler; gruplarına ayrılmış olup her grup da kendi bünyesinde alt kalemlere bölünmüştür.

2 — Duru gelir ve gider hesabı (Kâr ve zarar); karşılıklı gelir, gider kalemleri yekdiğeri ile mahsup edilmek suretiyle kalan safi rakamlar üzerinden elde edilir. (Örnek: 2)

Yukarıda tarif edilen şekilde düzenlenen gelir ve gider hesabından, bilânço rakamlarının hizmet ve para maliyetleri ile randımanları hesaplanır ve çıkarılır.

A — Genel Müdürlük bünyesinde maliyet ve randıman hesaplanması

1 — Hizmet, maliyet ve randımanı ve hizmet muameleleri kârı

Yukarıdaki açıklamalarımızda görüldüğü üzere, genel müdürlük bünyesinde hizmet maliyeti; şubelerde olduğu gibi endirekt giderleri kaynak, kredi ve hizmet servisleri arasında fiilen dağıtarak hesap ve tesbit eylemek mümkün olmadığından, banka hizmetleri gelirinin, bankanın gayrisafi gelirler genel toplamında işgal eylediği nisbete göre endirekt masraflardan banka hizmetleri masraf payı ayırmak suretiyle çıkarılacaktır. Bu hesaplama şekli nazari de olsa, uygulanması قابل ve pratik bir usuldür. Bununla beraber, yukarıda yaptığımız inceleme ve açıklamasından varılan sonuca göre, her bankanın konu üzerinde esaslı surette uğraşarak kendi bünye ve hususiyetine göre hizmet işlemlerine özel bir tevzi anahtarı bulması ve uygulaması daha yerinde olur.

Monografimizin farazi gelir ve gider hesabı örneğindeki ilgili rakamlara göre;

— Banka hizmetleri gelirinin, gelirler genel toplamına nisbeti:

$$\frac{2.100.922 \times 100}{47.445.817} = 4,4 \text{ dür.}$$

— Bu nisbete göre endirekt giderlerden banka hizmetlerine düşen masraf payı:

$$\frac{21.009.218 \times 4,4}{100} = 933.743 \text{ TL. dir.}$$

Bu sonuca nazaran;

2.100.922 lira banka hizmetleri geliri elde edebilmek için,
— 933.743 lira gider ihtiyar edilmiş olup bankaca bu hizmetten,

1.167.179 lira kazanılmıştır.

Banka hizmetleri masraflarının gelir nisbeti de % 44,44 dür. Diğer bir deyimle 100.- lira banka hizmeti geliri elde edebilmek için 44,44 lira masraf ihtiyar edilmiştir ve bu nisbet banka hizmetlerinin randımanını ifade ve irae eylemektedir.

II — Para maliyet ve randımanı ile kredi muameleleri kârı

1 — Para maliyeti

Para maliyeti, yukarıki açıklamalarımızda tercihe şayan gördüğümüzü belirttiğimiz kaynak ve plâsman masraflarını kapsayan ve önemli masrafları belirten usule göre yapılmıştır.

Buna göre maliyet masrafları unsurlarından;

1 — Direkt masrafları teşkil eden, yabancı kaynaklara ödenen faiz ve komisyonlar, hesaplar ve bilânço ortalamaları itibariyle ilgili masraf yerlerine doğrudan doğruya tevzi ve tahmil olunmuştur. (Bak. Örnek: 3) Direkt masrafların ortalama hesap ve bilânço kalemleri ve rakamlarına isabet eden yüzde nisbetleri hizalarında gösterilmiştir.

2 — Kaynak ve plâsmanlara dağıtılıp yüklenecek endirekt masrafları, giderler hesabının endirekt masraflar kolonunda gösterilen endirekt gider toplamından yukarıda açıklanan usulde hesap ve tesbit olunan banka hizmetleri masraf payı düşüldükten sonra kalan mikdarı teşkil etmekte olup örneğimizde 20.075.475 liradır.

Endirekt masrafları teşkil eden bu paranın kaynak ve plâsman masrafı olarak kaynak ve plâsman partilerine ve hesaplarına dağıtımında bulunup uygulanacak tevzi anahtarı mühim rol oynar.

Yukarıda, bankalarda parça (İşletme) maliyeti çıkarılmasının zorluk ve imkânsızlığı belirtilmiş; banka işletmelerinin yapı ve özelliklerine göre ancak kaynak neveleri ve vasati kaynak itibariyle genel ve safha maliyetlerinin ve özellikle de birer toplu maliyet olarak çıkarılabileceğini işaret etmişdik.

Binaenaleyh, banka işletmeciliğinin bünye ve hususiyetine ve yukarıda belirtilen esaslara göre endirekt masrafların tevziinde iki usul uygulamak kabil ve mümkündür.

1 — Birinci usul :

Bu usulde, özkaynaklarda yalnız dağıtma, yabancı kaynaklarda hem toplama, hem dağıtma masrafları yapıldığı nazara alınarak müşterek tevzi anahtarında, özkaynaklara bir, yabancı kaynaklara iki katsayısı vermek esas alınmıştır.

Örneğimizde, kaynaklar genel toplamının % 19,57 si özkaynakları ve % 80,43 ü yabancı kaynakları teşkil eylediğinden, bu esas ve katsayı-lara göre yapılan hesaplamalarda;

% 19,57 nisbetinde özkaynakların endirekt masraf payı % 10,85

% 80,43 nisbetindeki yabancı kaynakların endirekt masrafpayı % 89,15 olarak tesbit olunmuştur. Bu esasa göre;

20,075.475 liradan ibaret endirekt masrafların,

% 10,85 ini teşkil eden 2.138.189 lirası özkaynaklara,

% 89,15 ini teşkil eden 17.897.286 lirası yabancı kaynaklara, düşmekte olup kaynak hesaplarına muhtevi bulunduğu lira tutarları üzerinden hisseleri nisbetinde dağıtılmıştır.

Bu durumda,

Özkaynakları masraf payı % 1,91,

Yabancı kaynakların masraf payı da % 3,82 liradan ibaret olup miktarları (Bak. Örnek: 3) ilgili hesapların yanlarında gösterilmiştir.

Direkt ve endirekt masrafların toplanmasından genel masraflar bulunmuştur. (Bak. Örnek: 3) Bulunan genel masrafların hesaplar ve bilanço ortalamaları itibariyle yüzde nisbetleri de hizalarında gösterilmiştir.

Ayrıca endirekt masrafları, personel ve diğer kalemlerine ayırmak suretiyle önemli masrafları ayırımı da çıkarılmış ve gösterilmiştir.

2 — İkinci usul :

Bankacılıkta maliyet bahsinde önemli konu ve çizgi; ortalama kaynak maliyetine esas olan çeşitli kaynakların neveleri itibariyle miktar ve maliyetleri ve bunların herbirinin ortalama maliyete olan müessiriyet derecesidir. Binaenaleyh bankaların kârlılık ve verimliliği ve iktisadi sevk ve idaresi bakımından işletme ve idarede bu hususu isabete ve yakın bir surette hesaplamak lüzumlu ve faydalıdır.

Bu mülâhazalarla, bankalarda daha hassas bir tevzi usulü ve anah-tarı aramayı doğru görmekteyiz.

Birinci usulde masraf dağıtma emsali; özkaynaklarda yalnız dağıt-ma, yabancı kaynaklarda hem dağıtma, hem toplama masrafı gerektirdi-ği faraziyesiyle ve nazari olarak özkaynaklara bir, yabancı kaynaklara iki katsayı kabul edilmişti.

Ancak, kaynak ve plâsmanların ve bunların alt kalemlerinin tem-sil eden hesapların muamele adedi ve tutarı itibariyle herbirinin hare-ket ve faaliyeti birbirinden farklıdır. Meselâ, bu husus yabancı kaynak-ların önemlisini teşkil eyleyen vadeli tevdiata çok az, alacaklı cari he-saplarda devamlı tevdiat, istirdat ve hesaplararası münakaleler dola-yisiyle pek çok, vadesiz tasarruf sandığı mevduatın ise, birinciden old-ukça çok, ikinciden de oldukça az miktarda cereyan eyer. Bilindiği üzere, bu hale muhasebe ve işletme tekniğinde işletme hesaplarının muhtevalarının çalışmasından doğan işleme ve hareket derecesine bu hesapların devir sürati veya meşguliyet derecesi tabir olunur.

Bankacılıkta hesapların bahis mevzu meşguliyet derecesi veya devir sürati, bu hesapların çalışma ve masraf ihtiyarı durumunu gös-terdiğinden, bu ölçü inanesiyle hangi hesapların çok hareketli ve mas-raflı, hangi hesapların daha az hareketli ve az masraflı olduğunu tes-bit etmek ve bu unsuru endirekt masrafların tevziinde anahtar ve em-sal almak mümkün ve isabetlidir. Ve başlangıçta belirtilen maksadı temine yaramaktadır.

Bu itibarla, endirekt masrafların kaynak ve plâsmanlara ve bunla-rın alt kademelerini temsil eden hesaplara tevziinde, bu hesapların de-vir süratini esas ve ölçü almak, birinci usule nazaran daha rasyonel ve isabetli bulunmaktadır. Zira, bu usul genel ortalama maliyeti değiş-tirmemekte ise de, kaynakların neveleri itibariyle maliyetlerini daha doğru ve isabetli olarak gösterdiğinden, belirtilen ihtiyaç ve gayeyi sağlayabilme kabiliyeti bakımından tatbikatta tercihe şayan görülmek-tedir.

Yukarıda belirtilen sebeplerle tercihe şayan gördüğümüz ikinci usulde endirekt masrafların dağıtımında, birinci usulün farazi katsa-yısı yerine hesapların devir sürati esas alınmıştır.

Bu usulde kaynak ve plâsmanlara yüklenecek endirekt masraflar, kaynak ve plâsmanların ve bunların alt kalemlerini teşkil eyleyen he-sapların devir süratleri esas alınmak suretiyle kaynak ve plâsman he-saplarına ve netice olarak kaynak ve plâsmanlara toplama ve dağıtma masrafı olarak dağıtılmaktadır.

Bankalarda masraf dağıtımına esas olacak bahse konu hesapların devir süratleri, bu hesapların tahsilt veya tediyatını temsil eyleyen ciro rakamlarının yıllık ortalama bakiyelerine bölünmesiyle tesbit ve hesap olunur.

Kaynak ve plâsmanların bu usule göre bulunan devir süratleri (rnek 5) de gösterilmiştir.

Endirekt masrafların kaynaklara dağıtımına esas olacak devir sürati emsli, kaynak hesapları devir sürati emsline, plâsman hesapları ortalama devir süratinin ilvesiyle elde edilir. Para maliyetine esas aldığımız bu sistem, ticaret işletmelerinde iştira ve stok (ara) maliyetine satış masrafları yüzdesinin ilvesiyle satış (son) maliyetinin bulunması ve bankalarda da plâsmanların herbirine çeşitli kaynakların plase edilebilmesi usul ve prensibine dayanmak ve faydalanmak suretiyle bulunmuştur.

Örneğimizde görüldüğü üzere, para maliyeti hesaplanmasında, plâsmanların ortalama devir süratini temsil eyleyen 2,97 rakamı, kaynakların herbirinin bulunan devir süratine ilâve edilerek, kaynakların neveleri itibariyle plâsman emsli dahil mecmu devir süratleri elde edilmiş ve bu emsaller kaynakların toplamı içindeki miktarlarının işgl eylediği yüzde nisbetleriyle çarpılarak masraf tevzii ve tahmiline anahtar ve esas olacak emsal hasılları ıkrılmıştır.

Böylece elde edilen devir sürati, emsal hasılları ianesiyle herbir kaynağın dolayısıyla beher liranın kaynak-plâsman veya tedarik-istis-mar masraf payları ayrılıp hesaplarına yüklenmektedir. Açıklanan emsl hasıllarının elde edilmesine ait işlem ve çözümler (rnek 5) de gösterilmiştir.

Netice olarak, (Bak. rnek: 6) yukarıda tesbit edilmiş olan 20.075.475 lira endirekt masraf, yukarıda tarif ettiğimiz usul dairesinde masraf tevziine esas alınan hesapların devir süratleri emsl hasılları ianesiyle alâkalı kaynak hesaplarına tevzi ve tahmil olunmuş olup herbir kaynağın ve ortalama kaynağın hizalarında tevzi anahtarı rakamı ve para maliyetleri yüzde nisbetleri gösterilmiştir.

Gerek birinci, gerek ikinci usulde elde edilen bu maliyetler yekdiğeriyle karşılaştırıldığı vakit devir süratleri hasılları yüksek olan hesaplara ait para maliyetlerinin birinci usulde elde edilen rakamlardan yüksek, diğerlerinin de düşük olduğu müşahade edilmektedir. Varılan sonuç, usulün ve hesapların prensip ve karakterlerine uygun olduğu, dolayısıyla ikinci sistemin doğruluğunu ve birinci sisteme üstünlüğünü göstermektedir.

2 — Para randımanı

Para randımanı, yukarıki açıklamalarımızda belirttiğimiz veçhile (Bak. Örnek: 4) elde edilen faiz ve komisyonlardan meydana gelen gayrisafi gelirin, bu gelirleri tevhit eden ve bankamın iktisadi bünyesini meydana getiren, başta plâsmanlar olmak üzere aktifdeki, disponibiliteler, plâsmanlar ve diğer aktiflere nisbet edilerek her hesabın ve bilânço ortalamasının gelir yüzdesi ve dolayısıyla randımanı hesap ve tesbit olunmuştur.

Bunların herbir gruptan ve alt kalemlerinden elde edilen randıma nisbetleri, hesapları ve genel ortalamayı gösteren aktif toplamı hizasında gösterilmiştir.

3 — Net randıman ve kredi muameleleri kârı

Örneğimizin yukarıda yaptığımız izahında görüldüğü üzere;

Bir liranın gayrisafi geliri	% 7.77 TL.
Bir liranın maliyeti ise	% 6.67 TL.
	<hr/>
	% 1.10 TL. dir.

Model Bankamızda işletmenin tedarik ve istismar eylediği, kaynak ve plâsman miktarı 583.589.379 lira olduğundan kredi muamelesi kârı; (583.589.379 x 1.10) — 6.419.483 liradır.

PAMUKBANK

12 YILDIR

GÜVENİNİZİ

SARSMAYAN

BANKANIZDIR

1966

İKRAMIYE PLANI

780.000

LİRADIR

B İ L Ä N Ç O

A k t i f			P a s i f		
A. Disponibilite	31.495.649	31.495.649	A. Özkaynaklar	114.219.947	114.219.947
Kasa ve Bankalar			a) Sermaye		
			b) İhtiyat ve karşılıklar		
B. Plâsmanlar		510.508.631	B. Yabancı Kaynaklar		469.369.432
1 — Mali Plâsmanlar	76.099.487		1 — Mevduat	357.441.866	
a) Esham ve Tah. Cüzdanı			a) Vadeli Mevduat		
b) Kanunî Karş. Kasası			b) Vadesiz Tas. M.		
2 — Ticarî Plâsmanlar	434.409.144		c) Alacaklı C.H.lar		
a) Ticarî Senetler			2 — Taahhütlerimiz	57.511.031	
b) Avanslar			a)		
c) Borçlu C.H.lar.			b)		
d) Vadesi Geçen Tic. Alacaklar			3 — Tediye emirleri ve istenmemiş değerler	5.742.639	
C. İştirakler	20.745.262	20.745.262	4 — Diğer Kaynak ve imkânlar	50.673.896	
D. Sabit Kıymetler	20.839.837	20.839.837			
1 — Menkuller					
2 — Gayrimenkuller					
3 — Ayniyat mevcutları					
T o p l a m	583.589.379	583.589.379	Muhtelif borçlu ve alacaklı hesaplar matlup bak.		
Kompansasyon	70.417.223	70.417.223	T o p l a m	583.589.379	583.589.379
Genel Toplam	654.006.602	654.006.002	Kompansasyon	70.417.223	70.417.223
			Genel Toplam	654.006.602	654.006.602

Gelir — Gider
Tablosu
Kâr — Zarar

Z i m m e t	Direkt Masraflar	Endirekt Masraflar	Toplam Masraflar	M a t l u p	G e l i r l e r
I. Yönetim giderleri		13.947.786	13.947.786	I. Alınan faiz ve komüs.	44.437.997
1) Personel masrafları				1) Plasmanlardan	
2) Büro masrafları				2) İştiraklerden	
3) Diğer masraflar				3) Sabit kıymet	
II. İşletme giderleri	18.849.937	7.061.432	25.911.369	II. Banka hizmetleri gel.	2.100.922
1) Verilen faiz ve Komisyonlar				III. Diğer gelirler	906.898
2) Tas. teşvik ikramiyeleri				1) Kambiyo kârları	
3) Banka faal Arttırma Giderleri				2) Diğer muamele	
4) Diğer giderler					
5) Vergi, resim, harçlar					
6) İştirak ve Müesseseler Zararları					
7) Aktifdeki Değer Artışları					
8) Alacak Silme Zararları					
9) Karşılıklar					
10) Diğer Zararlar					
Toplam ...	18.849.937	21.009.218	39.859.155		
K Â R			7.586.662		
Toplam ...			47.445.817		
Banka Hizmetleri, endirekt mas. payı ...		— 933.743	— 933.743	Banka Hizmetleri gelirleri	47.445.817 — 2.100.922
Para maliyeti endirekt masrafları		20.075.475		Para randımanına esas olan gelirler	45.344.895
				Kârdan Banka Hizmetleri payı	1.167.171
GENEL TOPLAM			46.512.074		46.512.074

P a s i f	Müfredat	İcmâl	Direkt	Endirekt Masraflar		Masraflar	
			Masraflar	Personel	Diğer	Toplamı	Genel toplamı
			%	%	%	%	
A. Özkaynaklar	114.219.947	114.219.947	—	1,33	0,58	1,91	1,91
a) Sermaye							
b) İhtiyat ve karşılıklar ..							
B. Yabancı kaynaklar		469.369.432	4,34	2,65	1,17	3,82	8,16
1 — Mevduat	355.441.866		3,65	2,65	1,17	3,82	7,47
a) Vadeli mevduat			6,21	2,65	1,17	3,82	10,03
b) Vadesiz tasarruf mevduatı			3,41	2,65	1,17	3,82	7,23
c) Alacaklı cari hesaplar ...			1,53	2,65	1,17	3,82	5,35
2 — Taahhütlerimiz	57.511.031		10,20	2,65	1,17	3,82	14,02
a)							
b)							
3 — Tediye emirleri ve istenmemiş değerler	5.742.639		—	2,65	1,17	3,82	3,82
4 — Diğer kaynak ve imkânlar	50.673.896		—	2,65	1,17	3,82	3,82
Muhtelif borçlu ve alacaklı hesaplar matlup bakiyesi							
T o p l a m	583.589.379	583.589.379	3,23	2,39	1,05	3,44	6,67

A k t i f	Müfredat	İ c m â l	Gelirler %
A. Disponibilite	31.495.649	31.495.649	0,27
Kasa ve Bankalar			
B. Plâsmanlar		510.508.631	8,64
1 — Mali Plâsmanlar	76.099.487		6,20
a) Esham ve tahvilât cüzdanı			
b) Kanunî karşılıklar kasası			
2 — Ticarî Plâsmanlar	434.409.144		9,07
a) Ticarî senetler			12,45
b) Avanslar			11,35
c) Borçlu cari hesaplar			9,10
C. İştirakler	20.745.262	20.745.262	4,91
D. Sabit Kıymetler	20.839.837	20.839.837	0,52
1 — Menkuller			
2 — Gayrimenkuller			
3 — Stoklar			
T o p l a m	<u>583.589.379</u>	<u>583.589.379</u>	<u>7,77</u>

	Vasati bakiyeler	Tahsilât	Devir Sür'ati
1 — Disponibilite	31.495.649	691.959.409	21,97
2 — Malî plâsmanlar	76.099.487	22.829.846	0,30
3 — Ticarî plâsmanlar	434.409.144	1.000.963.519	2,30
4 — İştirâkler	20.745.262		
5 — Sabit kıymetler	20.839.837		
T o p l a m	593.589.379	1.715.752.774	2,94

	Toplamdaki oranı %		Emsal devir sür'ati Plâs. Kay. Toplam	Emsal tutarı	Emsal tutarının toplama nazaran Endirekt masraf % oranı
A. Özkaynaklar	19,57	X	(2,94 + 0) 2,94 =	57,54	5,70
B. Yabancı kaynaklar	80,43	X	(2,94 + 8,90) 11,84 =	952,53	94,30
1 — Mevduat	60,91	X	(2,94 + 10,05) 12,99 =	791,22	78,33
a) Vadeli mevduat	13,18	X	(2,94 + 0,51) 3,45		
b) Vadesiz tas. mevd.	23,42	X	(2,94 + 3,07) 6,01		
c) Alacak cari hes.	24,31	X	(2,94 + 21,91) 24,85		
2 — Taahhütlerimiz	9,85	X	(2,94 + 8,90) 11,84 =	116,62	11,55
3 — Diğer	9,67	X	(2,94 + 1,68) 4,62 =	44,68	4,42
100.	X	(2,94 + 7,16) 10,10 =	1010,06	100.	100.

	Kaynaklar	E n d i r e k t m a s r a l a r			Toplam %	Masraflar Genel toplamı %
		Direkt Mas. %	Personel %	Diğer %		
A. Özkaynaklar	114.219.947	—	0,67	0,33	1,00	1,00
B. Yabancı kaynaklar	469.369.432	4,02	2,68	1,35	4,03	8,05
1 — Mevduat	355.441.866	4,76	2,94	1,48	4,42	9,18
a) Vadeli mevduat		6,21	0,47	0,24	0,71	6,92
b) Vadesiz tas. sandığı		3,41	1,13	0,57	0,70	5,11
c) Alacaklı cari hes.		1,43	6,02	3,03	9,05	10,48
2 — Taahhütlerimiz	57.511.031	10,20	2,68	1,35	4,03	14,23
3 — Diğer	56.416.535	—	1,05	0,52	1,57	1,57
T o p l a m	583.589.379	3,23	2,28	1,16	3,44	6,67

Başarınız ve istikbaliniz

tutumlu ve isabetli kararınıza bağlıdır.

Türkiye Vakıflar Bankasında

açtıracığınız her hesap

buyolda sizin için

en büyük şanstır.

Türkiye
Vakıflar
Bankası

**OTOFİNANSMAN, OTOFİNANSMANLA
İLGİLİ MÜESSESELER
VE BUNLARI SINIRLAYICI TATBİKAT**

Beysan KEYDER
(Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
İştirâkler Müdürü)

1950 yılındanberi tatbik edilmekte olan gelir vergisi manzumesinde bir müddet evvel yapılmış bulunan tadilât, bazı müesseselerin yeniden ele alınmasını icap ettirmiştir. Yeni Vergi Kanunları üzerinde, muhtelif teşekküllerce ayrı ayrı çalışmalar yapılırken, biz burada sadece bir müessese üzerinde duracağız. Oto finansman müessesesi.

Otofinansman, hakikaten ileri bir görüşün ifadesi olan ilk gelir vergisi sisteminde nazara alınmadığı gibi tâdillerde de, üzerinde hemen hemen hiç durulmayan bir müessese olarak kalmıştır. Yeni kanunlar, eskilerden farklı olarak, sadece kanuni ihtiyatları stopaj matrahının dışında bırakmak suretiyle ileri bir adım atmakla beraber, bu, tatminkâr olmaktan çok uzaktır.

Yeni kanunlardan, oto finansman mevzuunda beklediklerimizi bu müesseseyi tanıtmak suretiyle belirtmeyi faydalı görüyoruz.

Lûgat mânası itibariyle, kendi kendine finansman, bünyevi sermaye yatırımı, iç yatırım, şeklinde ifade edilen oto finansman, yeni hissedarlar bulmadan veya yeni hisse senetleri çıkarmadan sermaye temini demektir. Jean Valley, oto finansmanı, «Bir işletmenin hakiki ve zarurî aktiflerinin, sermaye dışında, kârdan tefrik edilmiş meblâğlarla karşılanması» şeklinde tarif etmektedir. Robert H. Montgomery, Lenhart, Jennings, Kohler ve Dale Kennedy gibi bazı müellifler ise, daha geniş bir düşünüş ile «Otofinansman, gelişmek istidadında olan işletmelerin, kifayetsiz kalan ödenmiş sermayelerini kendi bünyelerinde takviye etmeleridir» demektedirler.

Jean Valley, oto finansmanın mevcudiyetini, sadece zarurî aktiflere

yatırılmış olmaya bağladığı halde, Amerikan müellifler, böyle bir şartı aramamaktadırlar. Meselâ, iştirâklere yapılmış bir yatırım, Valley'in tarifinde oto finansman olmadığı halde, Amerikan müelliflerinde mükemmel bir oto finansmandır.

Oto finansmanın kaynakları mevzuunda, gerek Fransız, gerekse Amerikan müellifleri kârı esas almak suretiyle birleşmektedirler. Filhaka, teşebbüslerin, ödenmiş sermayeleri dışında, yeni bir sermaye yatırımı yapmadan, işletmelerini takviyeleri, kârlarından fedakârlık etmeleri suretiyle mümkündür.

Kârların işletmede bırakılmaları, kısmî ve küllî olmak üzere iki şekilde vâki olmaktadır. Küllî bırakma, tahassül eden kârın, tevzi edilmeksizin, tamamının, kısmî bırakma ise, muayyen bir kısmı tevzi edildikten sonra bakiyesinin, ihtiyata alınmasını ifade eder.

Gerek kısmî ve gerekse küllî bırakmalarda, işletme bünyesinde kalan meblâğlar, kanunî ihtiyatlar, fevkâlade ihtiyatlar, yenileme fonu, karşılıklar gibi isimler alırlar.

Amerikan ve Fransız kanunlarında bütün bu kalemler ele alındığı halde, bizim kanunlarımızda, sadece kanunî ihtiyatlara yer verilmiş, bu da muayyen bir nisbet ve miktarla tahdit edilmiştir. Filhakika Ticaret Kanunumuz ve buna bağlı olarak vergi kanunlarımız, müseccel sermayenin 1/5 ine balığ oluncaya kadar kârın % 5 inin ihtiyata ayrılmasını kabul etmişlerdir.

Gerek Fransız ve gerekse Amerikan vergi kanunlarında kısmî veya küllî olarak işletme bünyesinde bırakılan meblâğlar tevzi edilmedikleri veya sermayeye kalbedildikleri takdirde vergi dışı bırakılmaktadır. Diğer bir çok memleketlerin vergi kanunlarında ise, oto finansman, şirket vergisi ödenmek şartıyla, serbest bırakılmıştır. Bu serbesti kabul edilirken, üzerinde ısrarla durulan husus, şirketlerin gelişme ve genişlemesini temindir. Bunun dışında bilhassa, Amerikan gelir vergisinin tatbik anahtarı olan «Regulation 111» de belirtildiği üzere «Small Stockholders' Protection» «küçük sermaye sahiplerini korumak» ön plânda ele alınmaktadır. Küçük sermaye sahipleri, normal bir sermaye artırımında iştirâk imkânına malik olmadıkları halde, otofinansmanda gayet rahat davranmakta ve hattâ, ellerindeki hisse senetlerinin değerlenmesi dolayısıyla memnun olmaktadır.

Oto finansmanın vergi kanunları ile serbest bırakılması, teşebbüslerin emniyeti bakımından zaruridir. Biz hiç bir zaman Amerikan ve Fransız kanunlarındaki geniş görüşe erişmeyi düşünmüyoruz. Şirketler, kârlarını tevzi etmedikleri takdirde, şirketlere ait vergileri ödesinler,

fakat ortaklar, kendilerine intikal etmeyen bu kârlar üzerinden her hangi bir vergiye muhatap tutulmasınlar.

Otofinansmanın, vergi kanunlarımızda ele alınışı şöyledir:

Gelir vergisi sistemine tekaddüm eden devrede, 2395 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu kârdan tefrik edilen % 5 nisbetindeki kanunî ihtiyatları vergi dışı bırakmış, bunların sermayeye kalbedilip edilmemesi üzerinde durmamıştır.

1950 doğumlu, gelir vergisi sisteminde ise, sermaye şirketlerinin ayrı bir rejime tâbi tutulması neticesinde, oto finansmanın nazara alınması iktiza ettiği halde bunun üzerinde durulmamış, kârın, tevzi edilsin veya edilmesin, tamamı üzerinden vergilendirilmesi derpiş edilmiştir. Diğer taraftan mülga Gelir Vergisi Kanununun 82 nci maddesi de vergilendirilmiş olan şirket kazancından ayrıca % 15 nisbetinde stopaj yapılmasını âmir bulunmuştur. Buradaki % 15 doğrudan doğruya ortaklara intikal edecek kârlara râcidir. Yani tevzi edilsin edilmesin, ortaklardan vergi almayı muciptir. Bu tatbikatın haklı veya haksız oluşu üzerinde durmayacağız. Yalnız, bu tatbikarla, otofinansmanın, devamlı surette ve % 15 nisbetinde azaltıldığını belirtmek isteriz.

Kurumlar ve Gelir Vergisi Kanunlarında, kurumlar vergisi ve stopaj kesildikten sonra kalan meblâğın, ortaklar tarafından vergilendirilip vergilendirilmeyeceği hakkında kat'i bir hüküm olmamakla beraber, Gelir Vergisi Kanununun 3. 59. ve 70. maddelerindeki elde etme tâbirlerinden istiane ile, tevzi edilmeyen kârların ortaklar tarafından vergilendirilmelerinin önüne geçilmekte idi. Kanunlarda başkaca bir sarahat olmaması zaman zaman bazı tereddütleri mucip olmakta ve hâtta bir kısım tetkik elemanları tarafından indi bazı tefsirlerle, tevzi edilmemiş kârlar dolayısıyla ortakların vergilendirilmesi yoluna gidilmektedir. İşin garip tarafı, kazâ mercilerinin ilk kademelerinin bazan bu tefsirleri aynen kabul ettiği dir.

Kanundaki elde etmek, iki şekilde tecelli etmektedir. Fiilen elde ve hesaben elde etme. Fiilen elde etme sarihtir. Hesaben elde etme, şirket defterlerinde, ortaklar hesabına yapılan bir matlûp kaydiyle zahir olur. Şu halde, kârların sermayeye kalbi, bir hesaben elde etme olmakta dır.

Nitekim, geçici 3. maddenin 1950 den evvel ayrılmış bulunan ihtiyatların sermayeye kalbi halinde vergiye tâbi tutulacağını âmir bulunması ve 1950 den sonra ayrılacak ihtiyatlar için her hangi bir hüküm sevk etmemiş olması, kanun vazının da, aynı fikirde olduğunu belirtmektedir.

Ancak, İstanbul'da bulunan bir şirketin, ihtiyatlarını sermayeye kalbetmesi dolayısıyla Maliye Vekâletine vâki müracaatına, henüz müs-bet veya menfi bir cevap verilmemiş olması, Vekâletin, kanun vazına rağmen, tereddütte olduğunu ifade etmektedir.

Yeni Gelir Vergisi Kanununda, eski kanunun değiştiren veya tavzih eden bir hüküm mevcut değildir. 3. 75. ve 85. maddeler eski kanunun 3., 59 ve 70. maddeleri ile aynı şekilde taknin ve sadece «elde etme» den bahsedilmiştir. Yalnız 96. maddede, Ticaret Kanununa ve özel kanunlarındaki mecburiyete dayanılarak ayrılmış olan ihtiyat ve provizyonların, stopaja tâbi tutulmayacağı gösterilmek suretiyle, eski kazanç vergisindeki müşabih bir hüküm vazedilmiştir.

Görülebileceği üzere, yeni kanun da oto finansmana her hangi bir şekilde yer vermemiş ve kurumlar vergisi ve stopaj nisbetindeki artışa rağmen, şirketleri nisbeten ferahlatacak olan bu husus üzerinde durmamıştır.

Yeni kanunu hazırlayanların oto finansmanı nazarı itibare almayışlarının tek saiki, tahsil edilecek vergilerde azalma olacağı mülâhazasıdır. Ancak, vergi tazyikinin kaçakçılığı teşvik edeceği realitesi karşısında, bu mülâhazanın bir dayanak ittihaz edilmek istenmesi vakialara uygun düşmemektedir.

Maamafih tek saik bu olduğuna göre, gerek kurumlar vergisi, gerekse stopaj kesildikten sonra, işletme bünyesinde bırakılmış olan ihtiyatların sermayeye kalbi halinde, tevzi edilmiş gibi mütalâa edilerek vergi dışı tutulması dahi, -ki bu takdirde bir vergi azalması mevcut değildir- şirketlerin emin bir otofinansman imkânı bulmalarını sağlayacaktır.

İhtiyatların sermayeye kalbi, şirketlerin malî bünyelerinde her hangi bir değişiklik yaratmamaktadır. Bir şirketin öz sermayesi, ödenmiş sermayesi ile ihtiyat ve kârlarının yekûnundan teşekkül eder. Ve hisse senetlerinin değeri de, öz sermayenin, hisse senetlerinin nominal değerleri tutarına bölünmesi ile bulunur. Meselâ beheri 1000.- lira nominal değerinde 1000 hisse ile kurulmuş 1.000.000.- lira sermayeli ve ihtiyatları yekûnu 500.000.- lira olan bir şirketin, hisse senetlerinin hakiki değeri, $(1.000.000.- + 500.000.-) \div 1000 = 1.500$ liradır. Şimdi bu şirketin ihtiyat ve kârlarını sermayeye kalbettiğini kabul edelim. Bu takdirde sermaye 1.500.000.- liraya ve hisse senetlerinin nominal değeri de 1.500 liraya çıkacaktır. Bu iki şekilde, her hangi bir fark yoktur, Şirket malî bünyesinde bir değişme olmadığına ve hisse senetlerinin hakiki değerleri sabit kaldığına göre, her hangi bir iktisap da bahis mevzuu değildir. Yani di-

ger bir ifade ile, ortakların patrimonuunda bir artış olmamaktadır. Bu şirket ortaklarının, ellerindeki hisse senetlerini satınaları halinde, ihtiyat ve kârlar sermayeye kalbedilmiş olsun olmasın, alacakları meblâğ aynıdır. Şu halde, vergilendirilmek istenen nedir?

İhtiyatların sermayeye kalbi, ortakların, bunlar üzerindeki mütalebe hakkını selbetmekten başka bir tesiri haiz değildir. Yani, ortaklar ihtiyatların tevzii hususundaki söz haklarını kaybetmektedirler. Ancak, ihtiyata ayırma, kârların dağıtılmaması gibi haller umumî heyet kararları ile vaki olduğuna göre ortakların, mütalebe haklarını zayi etmekten mütevellit bir zarara uğramaları bahis mevzuu olamaz.

İhtiyatların, sermayeye kalbedilmeleri ile edilmemeleri arasında bir fark olmadığına göre, kalbedilmesi hususunda neden ısrar ediyoruz? Sadece bir emniyet meselesi ve bir de şirketlerin mevcutlarını daha rahat kullanarak daha geniş iş imkânları temin etmelerini mümkün kılmak...

Bugün, dünyanın her yerinde mevcut büyük şirketlerin oto finansmanla geliştiklerini nazarı itibare alırsak, yukarıdaki mütalâamızda ne kadar haklı olduğumuz kendiliğinden meydana çıkar. Bu hususta en güzel misali Japonya vermektedir. Malûm olduğu üzere, Japonya, sanayi ve ticaret sahasında büyük bir hamle yapmıştır. Bu hamlenin başında büyük şirketler kurulması ve kurulmuş bulunan şirketlerin iş hacimlerini genişletmesi gelmektedir. Bu gelişmeyi temin etmek üzere, Japon hükûmetinin yaptığı ilk hareket otofinansmanı teşvik etmek olmuştur. Bu da, şirketlerin, tevzi etmeyip bünyelerini takviyede kullandıkları kârlarını her türlü vergiden müstesna tutmak şeklinde tecelli etmiştir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun bazı maddelerini tadil eden 202 sayılı kanunun 16. maddesile gelir vergisi rejimine yeni bir müessese eklenmiş bulunmaktadır. Bu, «Yatırım İndirimi» olarak anılan kısmî bir otofinansman müessesesidir.

Yukarıda zikredildiği üzere otofinansman, teşebbüslerin kendi bünyeleri içinde vergi ödemeksizin yatırım yapmalarıdır. Yatırım indiriminde bu imkân sağlanmışsa da bazı kısıtlamaların bulunması, bu müessesenin serbestçe uygulanmasına imkân bırakmamaktadır.

Kanun, «ticari veya zirai kazançlar üzerinden vergiye tabî mükelleflerin yaptıkları yatırımlar konusunda yazılı kayıt ve şartlar dahilinde, ilgili kazançlarından indirilir» demek suretile yatırım indiriminin ancak devre kârları ile ilgili olduğunu ve bu kârlardan indirilebileceğini ve binaenaleyh, muayyen bir miktarı aşmıyacağını ifade etmektedir.

Filhakika, kanunda yatırım indiriminin uygulanmasında:

İndirimin uygulanacağı kazancın bilanço esasına göre tesbit edilmesi,

Yapılan yatırımın Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırladığı kalkınma plânlarına uygun bulunması,

Yatırımların istihsalı genişletmeye, produktiviteyi arttırmaya, ihracatı geliştirmeye, mahsul ve mamullerin kalitesini islahaya, kültür seviyesini yükseltmeye, ilmi ve teknik araştırmalara, çalışma güvenliğini sağlamaya, yabancı turist teminine matuf olmak üzere bina, makina, tesisat, teçhizat, taşıma vasıtası ve benzeri yeni aktif değerlerin tedariki ve kuruluşu ile ilgili olması,

Yapılan yatırımın en az 250.000.- lira olması,

Yatırıma ait plân, proje ve finansman hesaplarının ve projenin tahakkuku için derpiş olunan müddete ait hususların Devlet Plânlama Teşkilâtının mütalâası esas alınmak suretile Maliye Bakanlığınca tetkik ve yukarıdan beri zikredilen şartların mevcudiyetinin tasdik edilmiş bulunması, lâzımdır

Bu şartların tetkikinde görüleceği üzere, muayyen bir meblâğın altında olan yatırımlar, indirimden istifade edememektedir. Ancak, Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırladığı Bölge Kalkınma Plânının şumulüne giren yatırımlarla, memleket ekonomisi bakımından ayrı bir önem ve özellik arzettiği, Yüksek Plânlama Kurulu tarafından kabul edilen faaliyet kollarında ve genel olarak ziraatteki yatırımlarda, bu muayyen meblâğ 125.000.- ve 50.000.- lira olarak değişmektedir.

Diğer taraftan, yatırım indiriminden istifade etmek, birinci plânda Devlet Plânlama Teşkilâtının müsbet mütalâasına ve Maliye Vekâletinin tasdikine bağlı bulunmaktadır. Şu halde, işletmeler kendi görüşlerine göre, kazançlarını yeni yatırımlarda kullanmak istedikleri takdirde bu kazançlarının tamamı üzerinden vergi ödemek mecburiyetinde bırakılmaktadır.

Ayrıca, yatırım indiriminin münhasıran öz sermayeden sağlanan veya karşılanan yatırım miktarına uygulanması lâzımdır.

Yatırım indiriminin nisbeti indirimden istifade edecek yatırım miktarının % 30 udur. Bu nisbet ziraî yatırımlarla bölge kalkınması ile ilgili yatırımlarda % 40 dır.

Şu halde, bir işletmenin, istenen şartları haiz olmak üzere yaptığı bir milyon liralık bir yatırımda sadece 300.000.- liralık kısım için vergi muafiyetinden istifade etmesi mümkün bulunmaktadır.

Yatırım indiriminin uygulanmasına, yatırım konusunu teşkil eden değerlerin işletmenin aktifine girdiği takvim yılından itibaren başlanır ve bu yatırımın % 30 una varıncaya kadar devam edilir. Yani, beş sene zarfında bir milyon liralık yatırım yapan bir işletme, eğer bu yatırımı her sene 200.000.- lira olarak müsavi şekilde yaparsa her sene için 60.000.- liralık bir kısmı vergi dışı bırakma imkânını kazanacaktır.

Yatırım indirimi müessesesi hattızatında bir vergi muafiyeti veya bir istisna müessesesi değildir. Şartların tahakkuk ettiği veya şartların devam ettiği müddetçe muayyen bir vergi kısmının tecilidir. Yani, müteşebbisler yatırım tamamlanmadan veya komple olmıyan tesislerde istimal ve istihsal başlamadan yatırıma mevzu değerleri topluca sattıkları veya devrettikleri takdirde, zamanında tahakkuk ettirilmemiş olan vergiler tahakkuk ve tahsil olunur. Keza, şartlardan herhangi birinin ihlâli veya yatırımın hangi safhasında olursa olsun, yatırım indirimine mevzu değerlerin, yatırımla güdülen gaye dışında parça parça satılması halinde, vergi ziyai bahis mevzuu olur ve gerekli vergiler duruma göre kusur veya kaçakçılık cezalarından biri tatbik edilmek suretiyle tahsil edilir.

Yukarıdanberi yapılan izahlardan anlaşılacağı üzere, yatırım indirimi hakiki manâsile bir otofinansman müessesesi olmaktan uzaktır.

Ancak, kısmî de olsa, nakıs da olsa, vergi kanunlarımızda otofinansmana doğru bir hareketin başlangıcı olmak dolayısıyla ümit vericidir.

Bunun dışında otofinansmanla alâkalı diğer bir müessese de «Revalörizasyon» müessesesidir. İlk defa 205 sayılı kanunun geçici 11. maddesi ile Vergi Hukukumuzda girmiş bulunan Revalörizasyonu, sabit kıymetlerin yeniden ve hakiki değerleri ile değerlendirilmesi şeklinde tarif etmek mümkündür. Bu tarifden anlaşılacağı veçhile yeniden değerlendirme, sabit kıymetlerle alâkalı amortisman mefhumuna da müessir olmaktadır. Şöyle ki, maliyet değeri TL. 1.000.000.- olan bir sabit kıymete %10 amortisman tatbik edilmesi halinde TL. 100.000.- lık bir amortisman ayrılacak demektir. Bu sabit kıymet, reevaluate edilmesi halinde değer faraza TL. 3.000.000.- olursa, amortisman nispeti değişmediği takdirde tefrik edilecek amortisman TL. 300.000.- olacaktır. Bu şekilde herhangi bir ödeme yapılmadan vaki değer artışı dolayısıyla ayrılan ve kârdan düşülen amortisman fazlaları, bir nevi otofinansman unsuru olmaktadır.

Yukarıda ihtiyatların vergilendirilmesinden bahsederken otofinansmanın tam olabilmesi için, vergi dışında kalması icap ettiğine temas olunmuştu. Revalörizasyonda da tam bir otofinansmandan bahsedebil-

mek için yeni kıymet üzerinden ayrılacak amortismanların vergiye tabi tutulmaması iktiza ederdi. Ancak, mezkûr geçici 11. madde bu şekilde tefrik edilecek amortismanları evvelâ vergilendirmekte ve sonra maliyet unsuru olarak masraflar meyanına intikalini kabul etmektedir.

Vergi Hukukumuzda gerek ihtiyatların, gerekse revalörizasyon yoluyla temin edilecek değer artışlarının sermayeye kalbi vergiye mevzuu olmaktadır. Kanun, yeni kabul ettiği «Yeniden Değerleme» müessesesinde, değer artışını, sermayeye kalbedilmediği ve bir karşılık hesapta biriktirildiği müddetçe sadece amortisman miktarınca vergilendirmektedir. Yani, sabit kıymetlerdeki değer artışları bir defada değil, amortisman nisbetinin uygulandığı müddetle müterafık olarak taksitle vergilendirmektedir.

Diğer taraftan, vergilendirme hususu kabul edilmiş olmakla beraber, mükelleflerin yeniden değerlemede serbest olmalarına da imkân bırakılmamıştır. Şöyle ki, değerleme, piyasa rayicine göre mükellefçe serbest bir şekilde değil, Maliye Bakanlığının tespit edeceği ensâllere göre yapılmak iktiza etmektedir.

Revalörizasyon, bilânçoların hakiki durumunu aksettirmeleri ve anlaşılabilir olmaları bakımından, herhangi bir tereddüde mahâl kalmaksızın ve vergiye mevzu olmaksızın bilânçolara intikal ettirilmek lâzımdır. Netekim, İngiliz, Amerikan, Fransız, Belçika, Vergi Kanunlarında teşebbüslerin sabit kıymetlerini hakiki değerleriyle değerlemeleri adeta mecburi tutulmuştur. Ve bu değerlemeler herhangi bir şekilde vergi mevzuuna alınmamışlardır.

Vergi hukukumuzda Revalörizasyon müessesesi tamamen yeni ve ilerici bir adım olmak dolayısıyla, en mütakâmil şekle uygun olmasa bile, takdire şayandır. Fakat, zamanla bu hükmün de düzeleceğine inanmak isteriz.

A N A D O L U
ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ
Türkiyenin En Eski ve En Büyük Sigorta Şirketidir.

İhtiyat ve Sermayesi : 51.358.887
Telgraf adresi : İMTİYAZ - İSTANBUL
Posta Kutusu : 845 - KARAKÖY
Telefon No. : 44 75 50
YANGIN

NAKLİYAT

KAZA

HAYAN SİGORTALARI

Ticari ve Sınai müesseseler personeli için en modern ve en ehven
GRUP SİGORTALARI

Bütün sigorta hizmetleriniz için en müsait şartları «ANADOLU» da
bulabilirsiniz.

TÜRKİYE İŞ BANKASININ BÜTÜN ŞUBE VE AJANSLARI ŞİRKETİN
ACENTELEDİR.

ŞUBEMİZ : İzmir Şubesi : Birinci Kordon Caddesi

Telefon No. : 35145

Posta Kutusu : 218 - İZMİR

BÜROLARIMIZ : Galata Bürosu : Bankalar Cad. Ankara Han

Telefon No. : 44 39 49

Posta Kutusu : 1371 - KARAKÖY

Adana Bürosu : Abidinpaşa Cad. Saygan İşhanı

Kat: 2 No. 52 - 54.

1868

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
BOL İKRAMİYE
SOSYAL HİZMET

EMNİYET
SANDIĞI

TEŞEBBÜSLERİN ANALİZİNDE PRATİK BİR USUL

Mazhar HİÇŞAŞMAZ
(Ankara İktisadî ve Ticarî İlimler
Akademisi Öğretim Üyesi)

I. GİRİŞ.

Teşebbüslerin sevk ve idare sorumluluğunu üstlenmiş bulunan kimselerin görevlerini ne derece başarıyla yürütebildiklerinin tayin ve tesbiti hususu, işletmelerin kredi değerliliğini ölçmekle vazifeli bankacıları da yakından ilgilendiren bir konu olarak dikkati çekmektedir. Bu itibarla, kredi verilecek işletmelerin faaliyetlerindeki zayıf noktaların süratli bir şekilde bilinmesinde, sevk ve idare organları ile banka teknisyenleri arasında, alınacak kararlara mesnet teşkil eden verilerin değerlendirilmesi bakımından tam bir paralellik bulunduğu ifade edilebilir. Meselâ, işletmede ölü bir mevsime girilmesi veya sürüm tıkanıklığı gibi sebeplerle istihsalin ve dolayısıyla satışların ağırlaştırılması gerekiyorsa, alınacak kararların isabetine inandırıcı bir metodun tayini keyfiyeti hem işletme idarecileri, hem de bankacılar için aynı derecede önem taşımaktadır. Gerçekte, işletme faaliyetlerinin tahlilinde, her zaman ve her yerde uygulanma yeteneği olan değişmez ve standart bir çalışma plânının tesbiti kolay değildir. Bununla beraber, çabuk karar verme mevkiinde bulunan bir kimse için, uzun süreli tahlillerin neticelerini bekleme zorunluğunda kalmaksızın belli bir çalışma metoduna sahip olmanın lüzumu da inkâr edilmeyecek kadar açıktır. Biz bu makalede, işletme faaliyetlerinin çabuk bir şekilde tahlili bakımından gerek teşebbüs idarecileri gerek kredi değerlendirilmesi mevkiinde bulunan bankacılar için önemli kolaylıklar sağlayacağına inandığımız böyle bir metodun izahını yapmaya çalışacağız.

II. METODUN ESASI

«Leffingwell metodu» diye isimlendirilebilecek olan bu analiz usulünde, mükemmel bir şekilde organize edildiği tasavvur edilen nazari

bir teşebbüs ele alınmakta ve bu teşebbüsün sevk ve idare sorumluluğunu taşıyan kimselere sorulacak sorular tesbit edilerek bunların değerlendirilmesi cihetine gidilmektedir. Metodun uygulanmasında, bahse konu teşkil eden teşebbüs 12 bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler için tertiplenen sorular ise 83 adettir. İşletme faaliyetlerinin tahlilini temine yarayan bu sorulara verilecek olan cevaplara en az 1, en çok 5 puan verilir. Verilecek puanların maksimum tutarı 83 soru için 415 den ibarettir. Sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi sırasında 1 ilâ 5 puan arasında meydana gelen dağılımlar şu şekilde tertiplenmiştir:

Soruya müsbet bir şekilde cevap verilmesi halinde : 5 puan (pekiyi)

Verilen cevap, sorunun mahiyetine uygun düşüyorsa

yani cevap ve soru eş değerse ..... : 4 puan (iyi)

Konu incelenmekte olup henüz kesin bir karar

alınmamışsa ..... : 3 puan (orta)

Konu bilindiği halde henüz incelenmemişse ..... : 2 puan (zayıf)

Konu ile henüz karşı karşıya gelinmemişse ..... : 1 puan (fena)

Bu açıklamaların ışığı altında metodun dayandığı esasları topluca gösterme bakımından aşağıdaki tabloyu tertiplemek mümkündür:

İşletmeye ait bölümlerin

Sembolü	İsmi	soru adedi	En yüksek puan toplamı
A	Genel organizasyon	4 × 5 =	20
B	Personel	7 × 5 =	35
C	Etüt ve tahlil bürosu	5 × 5 =	25
D	Bakım işleri	4 × 5 =	20
E	Standardların tesbiti	4 × 5 =	20
F	Satınalmalar	4 × 5 =	20
G	İşin hazırlanması (*)	9 × 5 =	45
H	Stoklama nizamı (**)	2 × 5 =	10
İ	Finansman	10 × 5 =	50
J	Satışlar	12 × 5 =	60
K	Muhasebe	10 × 5 =	50
L	İdare servisi	12 × 5 =	60
Toplam		83 × 5	415

III. İŞLETME BÖLÜMLERİNE AİT AÇIKLAMALAR VE BU BÖLÜMLERLE İLGİLİ OLARAK KULLANILACAK SORULAR

A. Genel organizasyon durumu

a) Leffingwell'e göre; organizasyon, müşterek bir maksat için bir-

(*) Planning

(**) Stokların bakımı ve korunması ile ilgili ambar disiplini

likte çalışan insanların meydana getirdiği bir gurubu, bir topluluğu ifade eder. Bu anlam karşısında, ekseri işletme organizasyonlarının kelimenin gerçek anlamına uymayan sadece «insan guruplaşmaları»ndan ileri geçmediği görülür. Bahis konusu gurupların müşterek bir gaye için çalışabilmeleri, bunların karşılıklı görevlerinin doğru ve açık bir şekilde tanımlanıp açıklanmasına bağlıdır. Bu bakımdan, işletmelerde yazılı talimatın ve yönetmeliklerin hazırlanması ve organizasyon şema veya tablolarının düzenlenmesi bir ölçü teşkil eder.

b) Bu esaslar çerçevesinde, işletmedeki genel organizasyon durumunu ortaya çıkaracak sorular aşağıda sırasıyla gösterilmiştir:

1. Halihazır duruma uygun bir organizasyon plânınız var mı?
2. Bu plân, yerine getirilmesi gereken «fonksiyon» lara göre mi, yoksa, şahıslara göre mi tertiplenmiştir?
3. Herbir fonksiyona veya herbir organizasyon üyesine ait görevler yazılı şekilde gösterilmiş midir?
4. Bütün bu şartlar yerine getirilmiş bulunuyorsa, acaba mevcut talimata tam bir şekilde riayet edilmekte midir?

B. Personel durumu

a) İyi bir personel seçimi ve seçilen personele ait ihtiyaçların bunlar tarafından görülen hizmete uygun bir şekilde takdiri, zamanımızdaki işletme organizasyonlarının en önemli konularından birisi halini almıştır.

b) Aşağıdaki sorulara verilecek cevaplar, ilgili işletmede iyi bir personel politikasının mevcut olup olmadığını gösteren temel unsurların tesbitine imkân vermektedir:

1. Hizmetliler, bir şahıs tarafından mı, yoksa özel bir servis tarafından mı seçilmektedir?
2. Namzet, işe alınmadan önce, kabiliyetinin ve iktidarının tayini bakımından bir denemeye tâbi tutuluyor mu?
3. İşten çıkarılanlar ve işe yarar hale getirilenler için, sebepleri doğru bir şekilde gösterilmek kaydıyla, cetveller düzenleniyor mu?
4. Personelin kendi isteği ile ayrılma sebepleri için de bu mahiyette -cetveller tutuluyor mu?
5. Ehliyetsiz memur ve işçiler kendilerine yol verilmeden önce bir eğitime veya başka işlerde bir denemeye tâbi tutuluyor mu?
6. Personel tarafından yapılan işlerin miktarı ve evsafını gösteren bir cetvel hazırlanıyor mu?
7. Hizmetliler, daha iyi çalışma metodlarını öğrenmek bakımından yetkili elemanlar vasıtasıyla yetiştirilmekte midir?

C. Etüt, araştırma ve tahlil durumu

a) Aksiyon adamları, çabuk karar veren fakat kararlarında arasıra haklı çıkan kimseler olarak tavsif edilirler. Bu bakımdan, kararlarında gözü kapalı ve aceleci davranan bir sevki idareci kişisel değerlerinden bir çok şeyler kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Çünkü, sevk ve idarenin, genellikle değişmeyen bir usulü yoktur. Günümüzün iyi idarecileri, muğlak işletme problemleri karşısında her zamandan çok muhakeme kudretlerini kullanmak zorunluluğu altındadırlar. Tecrübeler yapmak, vakalara dayanmak, basit görünen meselelerde bile bir zaruret olarak kabul edilmelidir. Bu sayede, işletme idaresi kolaylaşacak ve başarı ihtimali de artacaktır.

Vakıaların, gerek istatistikî gerekse ilmi metotlarla takibi ve kaydı keyfiyeti, işletmelerin gözü kapalı bir şekilde idaresini ortadan kaldırmaya yetmez. Taylor'un da dediği gibi, işçinin en vasıflı olanı bile, hareketleriyle ilgili olan ilmi gerçekleri tamamen kavrayacak durumda değildir.

Bu itibarla, cereyan eden hadiselerin kararlı ve sistemli bir şekilde etüd edilip tahlile tabi tutulması, bugünkü sevk ve idarecilerin, işlerinde başarı kazanmalarında en önemli rolü oynamaktadır.

b) Aşağıdaki sorular, sevk ve idare organlarının, işletme faaliyetleriyle ilgili konular karşısındaki tutumunu ortaya çıkarmaya hizmet eden bir nitelik taşımaktadır:

1. Mamuller, istihsal vasıtaları ve istihsal metodları ile ilgili bir etüd ve araştırma servisi mevcut mudur?
2. Tediye tahsil edilen meblâğlara göre mi ayarlanmaktadır?
3. Fiili istihsal rakamları, standart istihsal rakkamları ile düzenli bir şekilde mukayese edilmekte midir?

İstihsâl sırasında karşılaşılan zararların başlıca sebeplerinden birisi de makinelerin ve işçilerin zaman zaman çalışmalarına ara vermelelerinden ileri geldiği için aşağıdaki sorular özel bir önem taşımaktadır. (*):

(*) F. W. Taylor, «Fabrikaların İلمي Organizasyon Prensipleri» isimli kitabında, bu konu ile ilgili olarak şu hususları belirtmektedir: «İşverenler ile işçiler arasındaki ilişkileri düzenlemek suretiyle, pek çeşitli şekiller altında boşa geçen zaman ortadan kaldırılarak her elemanın ve her makinenin verimini iki misline çıkarmak mümkündür. Bu suretle, her işçi, sevk ve idare makamının desteği ve tavsiyeleri ile daha iyi ve daha çabuk çalışmaya başlar. Boşa geçen zamanın ortadan kaldırılması, maliyetlerde önemli düşüşler meydana getirerek hem iç, hem de dış pazarların büyük ölçüde genişlemesi sonucunu verir. Böylece, sosyal sıkıntılarının temel unsurlarından birisini teşkil eden fakirlik, bu güne kadar uygulanan usullerin hepsinden daha etkili bir şekilde azalmaya başlar ve yüksek ücret sağlama, günlük iş süresini azaltma, daha iyi şartlar altında çalışıp mesken edinme hususları da gerçekleşir.

4. Makinelerdeki duruş sebepleri ve duruş süreleri kaydedilmekte midir?
5. İşçiler için de aynı şekilde kayıt tutulmakta mıdır?

D. Bakım hizmetlerinin durumu

a) İş vasıtalarının ve makinelerin bakım noksanlığı, işletme zararlarının önemli kaynaklarından birisini teşkil eder. Ekseri teşebbüslerde, bakım işlerinin hemen tamamen işçilere bırakılmış olması, hatalı bir davranış olarak dikkati çekmektedir.

b) İşletmede bakım hizmetlerinin durumunu ortaya çıkaracak sorular aşağıda sırasıyla gösterilmiştir:

1. Makineler ile âlet ve edevatın bir envanteri mevcut mudur?
2. Makineler ile âlet ve edevata ait bu envanterler metodlu bir şekilde incelemeye tâbi tutuluyor mu?
3. Bakım ve tamirler için özel bir servis var mı?
4. Hizmet dışı kalan istihsal vasıtaları ile sebepleri hakkında bir cetvel tutuluyor mu?

E. Standartların durumu

a) Birbirine benzeyen her şeyin mutlaka standard bir hale getirilmesi bahis konusu değildir. Standartlar mukayese birini olup, belli bir anda ulaşılması arzulanan hedefi temsil eder. Standartların tesbiti, bu bakımdan, çok ince ve ilmi mahiyette araştırmaları lüzumlu kılar.

b) Aşağıdaki sorular, standartlar yönünden işletmenin ne durumda bulunduğunu ortaya çıkarır:

1. Mamüllerin standardizasyonu için sistemli bir şekilde denemeler yapılıyor mu?
2. Kullanılan âlet ve edevat standart bir hale getirilmiş midir?
3. İlmî bir şekilde yapılan zaman ve hareket etüdüleri ile istihsal ameliyelerinin %25 den fazlası standart bir hale getirilmiş midir?
4. İptidai maddeler standart örneklerle göre mi satın alınmaktadır?

F. Satınalma durumu

a) Birçok teşebbüslerde, satınalmaların en büyük kısmı uzun süre servis veya atölye şefleri tarafından yürütülmüştür. Bu gün dahi, fabrikaların çoğunda satınalma hizmetleri bir merkezden idare edilmemektedir. Diğer bazı işletmelerde ise, satın alma usulleri açık bir şekilde tayin ve tesbit olunmamıştır.

b) Bir işletmede satınalma muamelelerinin ne suretle yürütüldüğü hususu aşağıdaki sorularla ortaya çıkarılabilir:

1. Satınalmalar özel bir servis tarafından mı yapılmaktadır?
2. İptidai maddeler tesellüm edilmeden önce muayene ediliyor mu?

3. Girişlerin, çıkışların ve iadelerin kaydedilmesi suretiyle devamlı envanter usulü uygulanıyor mu?
4. Herbir stok nevinin en yüksek ve en düşük seviyeleri için bir limit tayin edilmiş midir?

G. İşin hazırlanması

a) Çalışmaya ve istihsale geçmeden önce, bunun hazırlanıp bir plân ve programa bağlanması hususu, işletmede yer alan çeşitli fonksiyonların en önemlilerinden birisini teşkil etmektedir.

Teşebbüslerin ekserisinde ihmal edildiği görülen bu husus, israfı yol açmakta ve iktisadi bir şekilde çalışmayı önleyen bir engel olarak ortaya çıkmaktadır.

b) Bu konu ile ilgili olarak tesbit edilen aşağıdaki sorular, «planing» yönünden işletmedeki durumun nasıl olduğunu göstermektedir:

1. İşin hazırlanması keyfiyeti, işletmede ayrı bir fonksiyon olarak ele alınmış mıdır?
2. Ele alınmışsa, belli bir merkezden mi idare edilmektedir?
3. Makinelerin kullanılma durumunu gösteren günlük bir cetvel tutulmakta mıdır?
4. Satış ve istihsal tahminleri gözönünde tutulmak suretiyle bir program hazırlanmış mıdır?
5. Mamuller için teknik şema ve resimler mevcut mudur?
6. Mamullere ait malzemelerin listeleri var mıdır?
7. İş programlarının hazırlanmasına yarayan standartlar tesbit edilmiş midir?
8. Her istihsal ameliyesi için yazılı bir talimat hazırlanmış mıdır?
9. Elde mevcut malzemeleri gösteren cetveller tertiplenmekte midir?

H. Stoklama nizamı

a) İstihsalde kullanılan maddelerin, hemen her istihsal ameliyesini takiben bir defa gözden geçirilme keyfiyeti, ekseri hallerde büyük ölçüde emek ve zaman israfına sebep olur. Bu bakımdan, işletmede stoklama nizamının kurulması ile ilgili her konuda mekanik vasıtalarla faydalanılması icabeder. (*)

(*) H. Ford «Hayatım ve eserim» adlı kitabında; «Fena yöneltilen işçiler, zamanlarının büyük kısmını, çalışmak yerine malzemelerin ve âletlerin arkasından koşmakla geçirirler. Bu şekilde, koşuşmak, verimle ilgili bulunmadığı cihetle, sağlanan ücretler de ister istemez düşük bir seviyede kalır.» demektedir.

b) Bu konu ile ilgili sorular aşağıda gösterilmiştir:

1. Stoklama nizamı mekanik vasıtalarla sağlanan maddeler, istihsalde kullanılan maddelerin % 25 inden fazla mıdır? (**)
2. İadelerden ve lüzumsuz istifleme işlerinden kaçınılmasını temin maksadıyla, stok çeşitleri ilmi bir şekilde incelemeye tâbi tutulmuş mudur?

İ. Finansman durumu

a) Bir teşebbüsün iyi bir şekilde çalışması ile bu teşebbüse ait mâli durumunun müsbet veya menfi oluşu bazı faktörlere bağlı bulunmaktadır. Bunun içindir ki, uzun ve kısa vadeli finansman programları, işletme hayatındaki bazı kritik durumları tesadüfe bağlı tedbirlerle önlemeye matuf eski ve iptidai usullerin yerini sür'atle alabilmek gayesiy-
le geliştirilmiştir.

b) Bu bakımdan, aşağıdaki sorular, teşebbüslerin iyi bir sevk ve idareye sahip olabilmeleri için mevcudiyeti gereken asgari şartların bulunup bulunmadığını tesbite imkân vermektedir:

1. Teşebbüsteki her servis için bir masraf bütçesi hazırlanmış mıdır?
2. Belli devrelere ait ihtiyaçlar anlaşılmış ve buna göre gerekli mâli tedbirler alınmış mıdır?
3. Önceden tahmini mümkün olmayan hadiseleri karşılayacak mâli tedbirler düşünülmüş müdür?
4. Kredili satış mukaveleleri, standart formüllere göre mi düzenlenmiştir?
5. Tahsilât, daima aynı metodlara göre mi yapılmaktadır?
6. Peşin satışlardan tenzilât yapılıyor mu?
7. Kendisiyle çalışılan bankaya, belli sürelerle, mâli durumu gösteren cetveller gönderilmekte midir?
8. Kendisiyle çalışılan bankanın sağlayabildiği mâli yardıma güvenilebiliyor mu?
9. Bütün satın almalar belli sürelerde mi ödenmektedir ?
10. Muhasebemiz, bir muhasebe uzmanı tarafından senede en az dört kere murakabeye tâbi tutuluyor mu?

(**) Bu vesileyle, Leffingwell'in, bu soruya verilecek cevabı bütün işletmelere uygulamanın mümkün olmadığı hususuna işaret ettiğini de belirtmek icabeder. Gerçekten, bahse konu %25 nisbeti, bazı işletmeler için çok fena bir yüzdeyi temsil ettiği halde, diğerleri için en yüksek bir seviyeyi gösterebilir.

J. Satışlar

a) İşletmelerdeki çeşitli faaliyet kollarından organizasyon itibariyle en geride kalanının ekseriya satış hizmetleri olduğu görülür. Daha pek de geride kalmış sayılmayan bir tarihe kadar, satış fonksiyonu, ilmi bir tahlil konusu olarak ele alınmamıştı. Ancak, müsait durumdaki birçok işletmeler tarafından edinilen tecrübeler, iktisadi sayılmayan davranışları önlemenin, istihsale nazaran satışlarda daha kolay olduğunu göstermektedir.

b) Bir işletmedeki satış organizasyonunun durumu hakkında bilgi edinilebilmesini teminen aşağıdaki sorulardan faydalanılmaktadır :

1. Bir satış müdürü var mı?
2. Bütün mamul çeşitlerini ihtiva eden bir fiyat kataloğu düzenlenmiş midir?
3. Mamullerin kullanılma yerleri ve şekilleri eksiksiz bir şekilde not edilmiş midir?
4. Piyasadaki imkânlar üzerinde bir inceleme yapılmış mıdır?
5. Satıcılara verilen ücretler için standart bir esas konulmuş mudur?
6. Standart bir hale getirilmiş satış usulleri mevcut mudur?
7. Bir satış el kitabı kullanılmakta mıdır?
8. Satıcılar, teksifi bir eğitim ve yetiştirme devresi geçiriyorlar mı?
9. Satıcılara ve bölgelere göre satış kotaları hazırlamak suretiyle gelecekteki satışlar hakkında tahmin yapılıyor mu?
10. Satış tahminleri ile gerçek satış rakamları arasında karşılaştırmalarda bulunuluyor mu?
11. Başarısızlığa uğrayan satış muameleleri ile bunların sebeplerini gösteren bir cetvel tutuluyor mu?
12. Yapılan şikâyetler hususunda, sebepleri tasnif edilmek suretiyle bir cetvel tanzim ediliyor mu?

K. Muhasebe hizmetlerindeki durum

a) Her teşebbüs çapı ne olursa olsun, defter tutmakta ve basit de olsa bir muhasebe sistemine sahip bulunmaktadır. Muhasebe, işletmede cereyan eden muamelelerin sadece tarihleri itibariyle kayıtlarını yapmakla yetiniyorsa, fonksiyonunu çok eksik bir şekilde yerine getiriyor demektir. Gerçekte, muhasebe, teşebbüsün bir barometresi gibi olmalıdır.

b) Aşağıdaki sorular, bir işletmedeki muhasebe hizmetlerinin ne şekilde görüldüğünü tesbite yaramaktadır:

1. Yılda en azından dört kere kâr ve zarar durumunu gösteren bir cetvel düzenleme itiyadı var mıdır?
2. Günlük tahsilâtı kaynakları itibariyle göstermek ve mevcudun ne olduğunu bildirmek üzere günlük raporlar düzenleniyor mu?
3. Satış tutarlarını, bunların emtea çeşitleri veya yer itibariyle dağılışını gösteren, ayrıca bunları daha önceki yılların aynı devre rakkamlarıyla mukayese eden günlük raporlar hazırlanıyor mu?
4. Satın alınan malları çeşitleri itibariyle göstermek üzere, hiç değilse haftada bir defa özel cetvelleri tanzim ediliyor mu?
5. Tahsili geciken alacakları bilmek için, ayda en az bir kere liste düzenleniyor mu?
6. Aylık kâr ve zararları gösteren bir tablo tertipleniyor mu?
7. Aktif ve pasifleri göstermek üzere ay sonlarında bir tablo tertipleniyor mu?
8. Yapılan ödemeler, ilgili servisler itibariyle veya başka herhangi bir şekilde tasnife tâbi tutularak, bunların daha önceki yılları aynı devre rakkamlarıyla mukayesesini gösteren aylık bir cetvel hazırlanıyor mu?
9. Hafta sonlarında veya belli sürelerde, gelecek devrelere ait tahminler için lüzumlu meblâğlarla ilgili olarak cetveller hazırlanıyor mu?
10. Hafta sonlarında veya belli sürelerde, tahsil edilecek meblâğları gösteren cetveller düzenleniyor mu?

L. İdare servisindeki durum

a) Ekseri teşebbüslerde idare servisi önemli bir bölüm sayılmakla beraber, gerçekten bu servis, işletmenin diğer bütün kısımlarıyla irtibat halinde bulunmaktadır. Büro personeli, yerine göre haklı veya haksız görülebilecek sebeplerle, bazı teşebbüslerde prodüktif olmıyan personel şeklinde mütalââ edilmektedir. Bunun sebebi, idarî fonksiyon düzenli bir iş akışı şeklinde tezahür etmediği için pek çok işletme tarafından mahiyetinin iyi anlaşılammış olmasında aranmalıdır.

b) İdarî servislerdeki durum hakkında, aşağıdaki sorular vasıtasıyla bir kanaate varılmaktadır:

1. Bütün memurlar merkezi idareye tâbi durumda mıdır?
2. Günlük bütün talimatları ihtiva eden bir büro el kitabı mevcut mudur?

3. Memurların gördükleri işlerin dörtte birinden fazlası ölçülmekte ve meydana getirdikleri neticeler bir yere kaydedilmekte midir?
4. Standart usulleri gösteren bir talimatname düzenlenmiş midir?
5. Memurların yapacakları işleri gösteren bir şema masalarında yer almış mıdır?
6. Bürolar, işlerin aynı yönde ilerleyip gelişmesini temin edecek bir şekilde sıralanmış mıdır?
7. Merkezi bir arşiv servisi var mıdır?
8. Merkezi bir stenografi servisi var mıdır?
9. İlmî istihsal standartları hazırlanmış ve istihsal ameliyelerinin % 25 inden fazlası için hareket etüdüleri yapılmış mıdır?
10. Memurlar bir eğitimci tarafından işlerinde eğitilmiş midir?
11. Birbirlerinden farklı idari hizmetler için ücretler arasında bir standartlaştırma yapılmış mıdır?
12. Munzam bir istihsalde bulunduğu zaman, normal ücretlere ilâve edilen bir ücret sistemi mevcut mudur?

IV. NETİCE

Yukarıda mahiyeti açıklanan metodun sahibi Leffingwell, bu usulü esas itibariyle «Leffingwell Ream Co.» için düşünmüş olmakla beraber, zaman kaybetmeden faaliyetleri hakkında genel bir bilgi edinilmesi istenen her işletmede ufak tefek rötüşlerle uygulanabilir. Gerekirse, işletme idarecileri veya işletmeyi analize tâbi tutan banka teknisyenleri böyle bu çerçeveyi gözönünde tutmak suretiyle tatmin edici sonuçlar veren ihtiyaca uygun farklı bir çalışma plânı da düzenleyebilirler. Bu bakımdan, açıklanan metod, bir model şeklinde ele alınıp aynen tatbik edilmese bile, yapılacak analizlerde sağlam bir örnek olarak kullanılabilir.

Bu suretle, belli bir teşebbüsün, özellikle bir sanayi işletmesinin çalışma usullerindeki zayıf noktaları çabuk ve toplu bir şekilde ortaya çıkarabilme imkânı elde edilmiş olmaktadır. Yukarıda hesap tarzı gösterilen ve işletmenin ya tamamına veya ilgili servislerine ait puvanlar tutarı, metodun izahı için ele alınan nazari işletme örneği ile karşılaştırılmak suretiyle, organizasyon yönünden nasıl bir teşebbüs karşısında bulunduğu hususu objektif bir şekilde ortaya konabilmektedir.

G Ü N E Ş
SİGORTA ANONİM ŞİRKETİ

- Yangın
- Kaza - Trafik
- Nakliyat
- Hayat
- Bütün sigortalarınız için

Poliçelerinizi yaptırmadan evvel muhakkak şirketimize danışınız.

M E R K E Z

İstanbul, Beyoğlu, İstiklâl Cad. No: 168 Kat: 3 - 4 - 5
Umum Müdür : 49 45 35 Santral : 49 73 45
Ankara Şubesi : Yenışehir İzmir Cad. Aydın Apt.
Tlf : 17 55 09 — 12 62 92
İzmir Şubesi : Fevzi Paşa Bulvarı Azim Han Tl: 33620
Vakıflar Bankası, Öğretmenler Bankası, İstanbul
Bankası acentelerimizdir.
Memleketin her yerinde teşkilâtımız mevcuttur.

*Diğer bütün Sigorta
nevileri ile birlikte ...*

**MAKİNA
SİGORTASI**

**ŞEKER SİGORTA
ANONİM ŞİRKETİ**

- Büyük işletme kazaları
- Dikkatsizlik, ihmâl
- Kötüniyet, Sabotaj
- Konstrüksiyon hataları
- Maleryal hataları
- Fiziki infilaklar
- Kazalarda su nok.
- Santirfuj kuvvet
- Kırsadevre
- Firina
- Don

PİYASA HAREKETLERİ

Hazırlayan: Yıldırım KILKIŞ

(İşletme İktisadı Enstitüsü
Öğretim Üyesi)

A — SINAİ MAMULLER

1. Dokuma Sanayi mamûlleri :

a) Yünlü Dokuma :

Tops ihtiyacının zamanında karşılanmaması dolayısıyla iplik fiyatları 60,- TL. dan 68.- TL. ya yükselmiştir. Bu sebeple yünlü dokuma fiyatları % 8-12 arasında bir artış göstermiştir.

1966 Şubat ayı sonlarında yünlü kumaşların fiyatları şöyledir:

Alpaka 95,- TL./m, muline 90,- TL./m,

Serj 70-75, TL./m, fresko 45-60,- TL./m.

Yün ipliği fiyatlarındaki bu yükseliş dolayısıyla sun'i yün ipliklerinden mamûl serj ve viskondan mamûl kumaşların fiyatları 38,- TL. ya kadar yükselmiştir.

b) Pamuklu dokuma :

Mevsim ve kurban bayramı dolayısıyla kumaş satışlarında görülen canlılık pamuklu dokuma sahasında da kendini göstermektedir. Geçen aya nazaran % 8-10 arasında bir fazla hareket gösteren pamuklu dokuma mamûllerinde cüz'i artışlar olmuştur. Pamuk fiyatlarındaki 20 kuruş artış sebebiyle 480 kuruştan muamele gören pamukların fiyatı 5,- TL. nı bulmuştur. Buna paralel olarak pamuklu dokuma stoklarında % 10 civarında bir azalma müşahade edilmiştir.

2. Züccaciye ve pencere camı :

a) Züccaciye :

Grev yüzünden imalâtını durduran Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası stoklarından satış yapmış ve % 6 nispetinde bir stok erimesi ifade edilmiştir. 1,5 milyon liranın biraz üzerinde olan Şubat 1966 satışları ihtiyacı kolaylıkla karşılamış olup, fiyatlarda yükselme görülmemiştir.

b) Pencere camı :

Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin Çayırova fabrikasının mamülleri piyasa ihtiyaçlarını karşılamaktadır ve çeşit sıkıntısı çekilmemektedir. Pencere camı ve duru cam satışları normal cereyan etmektedir. Buna mukabil arnova cam sıkıntısı şiddetlidir. Bilhassa Yugoslavya'dan ithalât için teşebbüse geçilmiştir.

3. Elektrik malzemesi :

a) Bakır tel :

Etibank'ın bakır fiyatlarına yaptığı son zam dolayısıyla elektrolitik örgülü ve düz bakır tellerin fiyatları % 25'e yükselmiş bulunmaktadır. 1966 Şubat ayı ortasından itibaren bakır tel fiyatları 23,15 - 24,35 TL. arasında bir yükselme kaydetmiştir.

Londra Borsasında, Rodezya anlaşmazlığı dolayısıyla görülen yükselmenin bakır mamüllerinde % 10 nispetinde artış ifade edeceği anlaşılmaktadır.

b) Elektrik Motorları :

10 HP ve daha yukarı güçteki motör çeşitlerinin sıkıntısı devam etmektedir. Bununla beraber yerli motör çeşitleri piyasa ihtiyaçlarını karşılamak üzere bol miktarda arzolanmaktadır. Yerli motörlere karşı talep çekingendir.

10 HP'den küçük motörlerin, genellikle Doğu Almanya'dan ithâli, yeni ek kontenjanlarla imkân dahiline sokulmuştur. Satışlar durgun olduğundan fiyat hareketleri görülmemektedir.

B — İNŞAAT MALZEMESİ

1. Yuvarlak Demir :

Memleket ihtiyacını karşılamak üzere APA memleketlerinden ve Anlaşmalı memleketlerden ithâl edilecek olan kütük ve blumlar fiyat yükselmelerini önlemektedir. Şimdilik siparişle çalışan fabrikalarda,

yuvarlak demirler 6 mm. lik 190 - 200 kuruş, 5-10 mm. lik 180-182 kuruş; 12-24 mm. lik 178-190 kuruştan muamele görmüştür.

2. Çivi :

İnşaat çivileri 265 kuruştan, tel çiviler ise 288 kuruştan muamele görmüştür. Kütük ihtiyacını karşılayan 16 ıncı kota ve diğer ithâl yolları dolayısıyla fiyatlarda hafif bir gerileme görülmektedir.

3. Çimento :

1966 kış aylarının çok iyi gitmesi çimento satışlarının artmasına yol açmıştır.

1966 Şubat ayı sonlarında 11,- TL. na yükselen fiyatların tekrar düşeceğine dair hiçbir işaret yoktur. Yerli fabrikaların imalâtını arttırmasının dahi, eğer ayrıca tedbir alınmazsa, fiyatların inmesine tesir etmeyeceği anlaşılmaktadır.

Beyaz çimento fiyatları 34,- TL. na yükselmiştir. Ancak Balıkesir'deki beyaz çimento fabrikasının, önümüzdeki aylarda piyasa ihtiyaçlarını karşılayacağı ümit edilmektedir.

4. Saç :

Devlet teşekküllerinin, Kalkınma Programı uygulamasıyla ilgili olarak artan mübayaaları dolayısıyla kalın saç çeşitleri mevcudu azalmaktadır. Piyasada 2.000 ton civarında tahmin edilen stokların içinde bulunduğumuz ay içinde epeyce azalması beklenmektedir.

DKP saç piyasası hareketli olup, Ereğli fabrikası mamullerinin piyasaya arzı ağır bir şekilde cereyan etmektedir.

5. Kereste :

Stok bakımından müsait durumda olan piyasada bir canlılık başlamıştır. Doğramalık köknar 615-675; çam 675-850, çıralı çam 850-1.000 liradan muamele görmüştür.

C — GIDA MADDELERİ

1. Bakliyat ve Pirinç :

Bakliyat ve pirinç piyasası hareketlenmiştir. Fasulye ve pirinç fiyatlarında görülen gerilemenin piyasanın canlanmasında tesiri olduğu muhakkaktır. Çalı fasulye 165-210, dermason 190-240, horoz fasulyesi ise 190-200 kuruştan muamele görmüştür. Bersani pirincin fiyatı 280-340 kuruş arasında oynamıştır.

2. Zeytinyağı ve diğer nebati yağlar :

Zeytinyağı satışları, geçen aya nazaran biraz yavaşlamış, fiyatlar da

buna paralel olarak biraz gerilemiştir. Ekstra-ekstra mallar 720-730, 1 inci kupe yağlar ise 660-680 kuruştan satılmıştır.

Çiçek yağı satışları yavaştır. Margarinerler 600-625, diğer nebati yağlar 560-590 kuruştur. Vita yağı fiyatları perakende olarak 730 kuruştan kalmıştır.

3. Beyaz Peynir :

Kış mevsiminin oldukça yumuşak geçmesi dolayısıyla taze beyaz peynir üretimi bu yıl erken başlamıştır. Piyasaya arz dolayısıyla buzhanelerdeki stoklarda hareket görülmektedir. Tam yağlı buzhane malları tenekesi 105-110 liradan, taze mallar ise 90-95 liradan muamele görmüştür.

D — TOPTAN EŞYA FİYATLARI

Son zamanlarda devamlı artış gösteren İstanbul toptan eşya fiyatları indeksi, 1958-100 itibariyle, 1966 Şubat ayında 148,4 olmuştur. Bu rakkam 1965 Şubat ayında 134,8, 1966 Ocak ayında ise 147,1 idi.

T Ü R K İ Y E G A R A N T İ B A N K A S I A . Ş .

KURULUŞ : 1946

Sermayesi: 20.000.000.— Lira

Her nev'i dahili ve harici Banka muamelâtında

Sür'at, kolaylık ve emniyet

Umum Müdürlük telgraf adresi : GARUMBANK

Şubelerin telgraf adresi : GARANBANK

Yurt içinde 66 Şube

Dünyanın her yerinde muhabirleri vardır.

Tasarrufu teşvik plânında Nişantaşında tam konforlu

Apartment daireleri ve para ikramiyeleri

G A R A N T İ B A N K A S I
PARANIZIN, İŞİNİZİN, İSTİKBALİNİZİN GARANTİSİDİR.

YAZARLARIN BİOGRAFİLERİ

Yıldırım KILKIŞ

Yıldırım Kilkış 1925 yılında Konya'da doğmuştur. Evlidir, 2 çocuğu vardır.

1945 yılında Sen Jozef Kolejini, 1950 yılında İktisat Fakültesini bitirmiş, askerliğini yaptıktan sonra, 1952 - 1957 yılları arasında Mobil Oil T.A.Ş. de çalışmış, 1957 yılında İktisat Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsünde Öğretim Üyesi olarak görev almış ve 1958 yılında Amerika'ya giderek İndiana Üniversitesinde Pazarlama ve Organizasyon konusunda hazırlanan özel bir programa iştirak etmiş, 1959 yılında Amerika'dan yurda dönmüştür. 1961 yılında Enstitüden ayrılan Yıldırım Kilkış 1961 - 1963 yılları arasında Pfizer İlaçları A.Ş. Satış Müdürlüğünü yapmış ve 1963 yılında Enstitüye dönerek aynı zamanda İstanbul Ticaret Odası Etüd ve Araştırma Müdürlüğüne geçmiştir.

Halen bu iki görevi yapmaktadır.

Fransızca ve İngilizce bilir.

Pazarlama, organizasyon ve personel idaresi ihtisaslaştığı konulardır.

Eserleri :

- 1) Yaş meyve ve sebze ihracatiyle ilgili konular «Mukayeseli bir etüd» (1966 yılında İstanbul Ticaret Odasınınca yayınlanmıştır).
- 2) Pazarlama ve Türkiye'nin Pazarlama Problemleri (Bu etüdün özeti 1964 yılında Aralık sayısında İktisat ve Maliye Dergisinde yayınlanmıştır.)
- 3) Marketing-Pazarlama: (Alexander, Surface, Alderson'dan Dr. Nezh H. Neyzi ile ortak Tercüme - İşletme İktisadi Enstitüsü yayını olarak 1966 yılında yayınlanacaktır.)

Okuyucu Soruları :

Trabzon'dan bir okuyucumuzun sorusu :

Soru : Veli bankaya olan kendi borcu için teminat olarak çocuklarına ait gayri menkulü ipotek edebilir mi?

Cevap : Veli çocuklarına ait gayri menkulü onların borcu için doğrudan doğruya ipotek edebilirse de, borç kendine ait olduğu takdirde, çocuklar adına yapılacak ipotek muamelesinde bazı şartların tahakkuku aranır. Bu muamele veli'nin kendi menfaatine olarak yapıldığı için, hususi bir vasi iştiraki ve hakimın tasdiki olmadıkça muteber sayılamaz (Med. Ka. 271).

İstanbuldan bir okuyucumuzun sorusu :

Soru : «Bankalar kredisiz bir şahsa yalnız gayri menkul ipoteği karşılığında resmî daire ve müesseselere, iktisadi devlet teşekküllerine veya şirketlere hitaben süresiz teminat mektubu verebilir mi?

Cevap : Bankaların gayri menkul ipoteği karşılığında resmî daire ve müesseselere, iktisadi devlet teşekküllerine, banka ve şirketlere hitaben teminat mektubu vermesine kanunî bir mani yoktur. Resmî daireler genellikle süreli kefalet mektubu kabul etmedikleri için bunlara hitaben süresiz mektup verilir.

Soru biraz müphem olup, ipotek karşılığında kefalet mektubu verilmesinin bir kredi muamelesi sayılıp sayılmadığına göre, herhangi bir şahsa, bankada kredisiz olmasa bile, ipotek karşılığında kefalet mektubu verilip verilmeyeceğinin sorulduğunu da hatıra getirmektedir.

Karşılığında ipotek alınması muameleyi bir kredi muamelesi olmaktan çıkarmadığı için, alelumum teminatlı kredilerde olduğu gibi, şahsın herhalde bankada kredisinin bulunması şarttır, alınan ipotek bu kredinin teminatı olur. Hattâ karşılığında nakit bulunsa dahi bloke muamelesi de kredinin teminatıdır. Nitekim bu teminat gerekli rehin muamelesi yapılmadığı takdirde alacaklı üçüncü şahıslar tarafından haczedilebilir.

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

BASIN İLÂN KURUMU

**YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük .

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın: 10179)